

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**Türkiye’de Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Göç
Travmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi**

Yüksek Lisans Tez

Hazırlayan: Amanı KUBBANI

Danışman: Dr. Öğrt. Üyesi. Hatice İrem Özteke KOZAN

Konya, 2019

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
---	---	---

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Amanı KUBBANI
	Numarası	168301051018
	Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri
	Bilim Dalı	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Türkiye’de Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Göç Travmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

12/06/2019
 Öğrencinin
 Adı Soyadı İmzası
 Amanı KUBBANI

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
--	---	---

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Amanı KUBBANİ
	Numarası	168301051018
	Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri
	Bilim Dalı	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi. Hatice İrem Özteke KOZAN
	Tezin Adı	Türkiye’de Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Göç Travmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “Türkiye’de Yaşayan Geçici Koruma Statüsü Suriyelilerin Göç Travmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma 24/05/2019 tarihinde yapılan sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi. Hatice İrem ÖZTEKE KOZAN	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Mustafa BALOĞLU	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Şahin KESİCİ	

ÖNSÖZ

Suriyedeki savaşın bizzat tanığı olarak Suriye’den Türkiye’ye 2015 yılı Ağustos ayında göç ettim. Savaşın ve göç sürecinin her türlü zorluğunu deneyimledim. Suriye’de psikoloji bölümünden mezun oldum ve psikolog olarak çalışıyordum. 2016 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde yüksek lisansa başladım. Başladığım günden itibaren, Türkçeyi günlük dilde konuşabilmeme rağmen dil ve iletişim sorunları yaşadım. Yaptığım bu tez çalışması ile de savaşın ardından ortaya çıkan göç dalgasının insan psikolojisi üzerindeki etkilerini ve yaşanan güçlükleri anlatmak ve ortaya koymak istedim.

Yüksek lisansa başladığım ilk günden bu yana çalışmamın her aşamasında; planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Hatice İrem Özteke KOZAN’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, iki yıl boyunca değerli bilgilerini paylaşan, kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı önemini asla unutamayacağım hocam; Prof. Dr. Şahin KESİCİ’ye, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Zeynep ŞİMŞİR’e teşekkür ederim.

Çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli anneme ve babama; çalışmalarım sırasında ümit verdiği ve destek olduğu için kerdeşlerime (Shaza, Ahmad, Anas, Majid, Areej; kayınvalidem Raniya’ya, kayınbabam Abdulhamit’e ve onların küçük kızı Selma’ya ve yoğun çalışmalarım esnasında sabır gösteren ve maddi manevi her türlü destek olan biricik eşim Rami’ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Motivasyon desteği için Uluslararası Organizasyon Sosyal Sağlık Medikal Derneğinde (UOSSM) çalışan iş arkadaşlarıma (Raweah, Huda, Nesrin,

Layla, Zelal, Reva, Rama...) ve Konya'ya gelip gitmemde ve çalışmalarında destek sağlayan kurum başkanı sayın Murat Hatip'e de ayrıca teşekkür ederim.

Son olarak çalışmamı gerçekleştirmemi sağlayan Suriye'li Geçici Koruma Statüsündeki katılımcılara teşekkür ederim.

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı: Amanı KUBBANİ

Numarası: 168301051018

Ana Bilim / Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Dr. Öğrt. Üyesi. Hatice İrem Özteke KOZAN

Tezin Adı: Türkiye’de Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Göç Travmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

ÖZET

Bireylerin yaşadıkları bölgeyi gönüllü ya da zorunlu sebeplerle terk edip başka topraklara yerleşmesi olarak adlandırılan göç olgusu, Türkiye’nin karşı karşıya olduğu sosyal bir gelişmedir. 2011 yılında Suriye’de patlak veren iç savaşın ardından binlerce Suriyeli Türkiye topraklarına göç etmiş ve yaşamını Türkiye’de sürdürmeye başlamıştır. Bu araştırmanın amacı, yaşanan iç savaşın ardından, Türkiye’ye göç eden sığınmacıların göç travmasına ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırma, fenomenoloji (olgu bilim) deseni ile yürütülmüştür. Araştırmaya yaşları 22 ile 62 arasında değişen toplam 35 Suriyeli sığınmacı katılmıştır. Katılımcıların araştırmaya dâhil edilmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Katılımcıların seçiminde, Suriyeden Türkiye’ye göç etmiş yetişkin bireyler olması ölçüt alınmıştır. Araştırmada verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacı tarafından alan yazın taraması sonucu oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinde betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Analizler sonucunda 7 tema ortaya çıkmıştır: Göçün sebepleri, göç öncesinde Suriye’de yaşanan travmatik olaylar, göç sonrası duygu-durum, göç sırasında karşılaşılanlar, göç sorunları ile başa çıkma stratejileri, gelecek beklentisi, göçmenlerin sorunları ile başa çıkması için öneriler. Elde edilen temalar kendi içinde kategorilere ayrılmıştır. Sonuç olarak, göç öncesinde pek çok olumsuz yaşam olayına maruz kalan Suriyeliler can güvenliğini korumak için göç etmek zorunda kalmıştır. Göç öncesinde, göç

esnasında ve göçün ardından pek çok olumsuz durumla karşı karşıya kalan sığınmacılar, göç olgusu ile başa çıkmak için birtakım stratejileri kullanmıştır. Sığınmacıların gelecekte en büyük beklentisi savaşın son bulmasıdır. Ayrıca katılımcılar, göçmenlerin göç olgusu ile başa çıkabilmesi için dil, çalışma / iş, sosyal uyum ve saygı ve ekonomik adaletin sağlanması gibi önerilerde bulunmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ilgili alan yazın bağlamında tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Göç, göç tramvası, sığınmacı, fenomenoloji

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı: Amanı KUBBANİ

Numarası: 168301051018

Ana Bilim / Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Dr. Öğrt. Üyesi. Hatice İrem Özteke KOZAN

Tezin Adı: Türkiye’de Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Göç Travmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi.

SUMMARY

Immigration is defined as willingly or unwillingly abandonment of the motherland for a temporary as well as permanent time frame. Immigration is one of the most serious recent sociological reality that Turkey faces as a result of the civil war started in Syria which started in 2011.

Thousands of Syrian people migrated to Turkey and began to continue their new lives therein. The purpose of this research after experiencing the trauma of the civil war is to show the refugees' points of views, the refugees who migrated to Turkey.

Qualitative research method was carried out with phenomenology pattern. Thirty five Syrian refugees who aged between 22 and 62 years old were included in this study. Criterion sampling method was used for including participants in the research. All the participants were adults and have immigrated from Syria to Turkey. Semi-structured interview technique was used for data collecting. The semi structured interview form was prepared by the researcher

as a result of theoretical review. Descriptive analyses were used for analyzing the collected data within the scope of the research.

Seven themes emerged as a result of the analysis: Causes of migration, traumatic events in Syria before migration, situations encountered during migration, strategies for overcoming the migration problems, future expectations and recommendations for migrants to deal with their problems. The themes were divided into categories within themselves and as a result Syrians who were exposed to many unfortunate experiences before the migration had to migrate to survive. Before, during, and after migration, the refugees have used a lot of strategies to cope with migration and their biggest expectation was the war to end. In addition, participants made suggestions about learning the new language, getting jobs, social cohesion, respect and economic justice in order for them to cope with this new life. The results of the study were discussed and the suggestions were made in the context of theoretical views.

Keywords: Migration, immigration trauma, refugee, phenomenology

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Safası.....	
Tez Kabul Formu	
Önsöz/Teşekkür	X
Özet	X
Summaray	X
Kısaltmalar ve Simgeler Sayfası	X
Tablolar Listesi	X
BİRİNCİ BÖLÜM-Giriş	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Varsayımlar (Sayılılar)	5
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM- Konu İle İlgili Kuramsal Çerçeve ve Kavramsal Açıklamalar	
2.1. Göç Olgusu	8
2.1.1. Göç Kavramı Türler	8
2.1.2. Göçmen Kavramı	10
2.1.2.1. Göçmen	10

2.1.2.2. Mülteci	11
2.1.2.3. Sığınmacı	12
2.1.3. Göçün Sebepleri	12
2.1.4. Göçün Sonuçları	15
2.2. Göç Kuramları	16
2.2.1. Ravenstein'in Göç Kuramı	16
2.2.2. Göç Sistemleri Kuramı	18
2.2.3. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı	19
2.2.4. Merkez Çevre Kuramı	20
2.3. Göç Çeşitleri	21
2.3.1. İç Ve Dış Göç.....	21
2.3.2. Zorunlu Ve Gönüllü Göç	23
2.3.3. Kalıcı Ve Geçici (Mevsimlik) Göç	24
2.4. Göçün Yol Açtığı Sorunlar	25
2.4.1. Ekonomik Sorunları	25
2.4.2. Sosyal Sorunları	26
2.4.2.1. Barınma Sorunu	26
2.4.3. Sağlık Sorunları	27
2.4.4. Psikososyal Destek Eksikliği Sorunu	27
2.4.5. Eğitim Sorunları	27

2.5. Göçün Psikolojik Sorunları	29
2.5.1. Göç Ve Stres	23
2.5.2. Göçün Psiko-Sosyal Boyutu	30
2.5.3. Tramva Sonrası Stress Bozukluğunu Tanılanması	31
2.5.3.1. Terör Tramvası	32
2.5.3.2. Cinsel Taciz Tramvası	32
2.5.3.3. Göç Tramvası	33
2.6. Suriyeli Mülteci Krizi ve Türkiye'deki Suriyeliler	35
2.6.1. Suriyeli Mülteci Krizi	36
2.6.2. Suriyeli Mültecilerin Göç Hareketi (Tanımlama)	37
2.6.3. Göçün Türkiye'deki Suriyeliler ve Toplum Üzerindeki Etkileri	37
2.6.3.1. Suriyelilerin Toplumsal Etkileri	38
2.6.3.1.1. Toplumsal Tehdit Algıları	38
2.6.3.1.2. Bireysel Tehdit Algıları	38
2.6.3.1.3. Kente Yönelik Tehdit Algıları	39
2.6.4. Suriyelilerin İşgücüne (istihdama) Etkileri	39
2.6.5. Suriyelilerin Güvenlik Üzerine Etkileri	40
2.6.6. Suriyelilerin Temel Hizmetler (Sağlık, eğitim, belediye hizmetleri vb.) Üzerine Etkileri	41
Üçüncü Bölüm-Yöntem	42

3.1. Araştırma Modeli	42
3.2. Çalışma Grubu.....	43
3.3.Geçerlik ve Güvenilirlik.....	43
3.3.1.Geçerlik.....	43
3.3.2.Güvenilirlik.....	43
3.4. Verilerin Toplanması	47
3.5. Verilerin Analizi	47
Dördüncü Bölüm- BULGULAR VE YORUM	48
Beşinci Bölüm- SONUÇ ve TARTIşMA	60
Altinci Bölüm- neriler	67
6.1. neriler	67
Kaynakça	69
Ekler	85

Kısaltmalar ve Simgeler Sayfası

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

APA: American Psychological Association (Amerika Psikoloji Derneği)

DSM: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı)

TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

ICD: International Classification of Diseases (Uluslararası Hastalık Sınıflandırması)

UNHRC: United Nations Human Rights Council

EGM: Emniyet Genel Müdürlüğü

Tablolar Listesi

Tablo-1: Katılımcılara Dair Kişisel Bilgiler.....	44
Tablo-2: Göçün Sebepleri Teması.....	48
Tablo-3: Göç öncesinde Suriyede yaşanan travmatik olay Teması.....	50
Tablo-4: Göç Sonrası Duygu-Durum Teması.....	51
Tablo-5: Göç Sırasında Karşılaşılan Durumlar.....	53
Tablo-6: Göç sorunları ile başa çıkma stratejileri Teması.....	55
Tablo 7. Gelecek Beklentisi Teması.....	57
Tablo 8. Göçmenlerin sorunları ile başa çıkması için öneriler Teması.....	58

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

1. Problem Durumu:

Göç, çeşitli sebeplerle insanların buldukları yaşam yerlerinden ayrılarak farklı bölgelere ve ülkelere yerleşmesi olarak tanımlanır (Tuzcu ve Igaz, 2015). Özankaya (1995) göçü “bireylerin ya da toplumsal kümelerin yerleşmek üzere bir yerden başka bir yere gitmeleridir” şeklinde tanımlarken; Akkayan (1979)’a göre göç, “bireylerin yaşamlarının tamamını veya bir parçasını farklı bir yerde geçirmek, tamamen veya geçici bir süre için bir yerden diğerine yerleşmek suretiyle yaptıkları coğrafi yer değiştirme olayıdır”. Bir başka göç tanımı ise, bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasal sınırların ötesinde yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketleri içermektedir (Marshall, 1999). Göç, tanımını sebepleri ile ilişkilendirecek olursak, savaşlar, iç çatışmalar, sürgünler, doğal afetler, işsizlik, açlık ve geçim sıkıntısı gibi nedenlerle ortaya çıkan, insanlık tarihi kadar eski bir toplumsal olgudur (Adıgüzel, 2017).

Yüzyıllar boyunca kitlesel nüfus hareketleri farklı mekânlarda çeşitli boyutlarda ortaya çıkmıştır. İnsan var olduğundan beri göçünde var olduğu söylenebilir. Çünkü insan her zaman yaşamını daha rahat sürdürebileceği olanakların arayışı içerisinde olmuştur. Göçün sebeplerinde ayrıca, doğal kaynaklar, iklim vb. etkenler önemli rol oynamıştır (Ağır ve Sezik, 2015).

Göçün türlerine baktığımızda zoraki, isteğe bağlı; geçici ya da devamlı; transit, zincirleme, yasadışı ve aşamalı-aşamasız göç gibi çeşitleri karşımıza çıkmaktadır (Mutluer, 2003). Bir diğer sınıflamaya göre, dış ve iç göç olarak ikiye ayrılmaktadır. İç göç, yurt içindeki belirli bölgeler arasındaki (il, ilçe, köy vb.) nüfus hareketliliğidir. Bu nüfus hareketliliğinin süresi ne kadar olursa olsun, birçok kez aynı toplumsal sistem içinde iç göç şeklinde vuku bulmaktadır. Dış göç ise, komşu ülkelere ya da daha uzak bölgelere

yapılan coğrafi yer değiştirme hareketini tanımlamak için kullanılmaktadır (Mutluer, 2003). Dış göçü iç göçten ayıran özellikler; göç alan ve göç veren bölgeler arasında ekonomik, sosyal, fiziksel ve kültürel açıdan farklılıklar; göçmenlerin uyum problemleri, siyasi açıdan göç hareketinin kontrolünün daha kolay olmasıdır (İçduygu ve Ünal, 1998).

Göçü ortaya çıkaran temel sebepler bireysel ve toplumsal yapı ile ilgilidir. Göç olgusu, göç eden bireyleri derinden etkilediği gibi göç alan bölgenin de toplumsal yapısını önemli ölçüde etkilemektedir. Göç, yerel bölge halkı ile göç eden kitle arasında yeni sosyal bir ilişki tarzını zorunlu kılmaktadır (Adıgüzel, 2017).

Bireylerin ülkeler veya bölgeler arasındaki hareketliliği sonucu ortaya çıkan ve sosyal bir değişim süreci olan göçün doğurduğu çeşitli sonuçlar bulunmaktadır. Bunlardan en hayati olanı, göçmenin hayatını yeniden inşa etmeye başladığı, göç ettiği toplumun kültürüne uyum sağlama sürecidir. Çeşitli kültürlerden gelen kişilerin birlikte yaşamaları, karşılaştıkları zorluklarla baş etmeleri ve farklılıklara uyum sağlamaları icap etmektedir (Tuzcu ve Bademli, 2015).

Göç, salt fiziki şekilde yer değiştirme anlamına gelmez; aynı zamanda toplumsal ve psikolojik sonuçları olan karmaşık bir olgudur. Bir toplumdaki başka bir topluma doğru gerçekleştirilen yer değiştirme hareketi olarak göçün, coğrafi yer değiştirmenin kültürel, sosyo-ekonomik, siyasi boyutları ile bir nüfus hareketi olduğunu söylemek mümkündür. Toplumsal bir hareket olan göç, hem göç eden hem alan toplumun tüm yapısını dönüştürüp yeni bir yapı meydana getirir (Adıgüzel, 2017).

Göç eden bireyler, göç sürecinin farklı evrelerinde farklı stres kaynakları ile karşılaşmaktadırlar. Bunlar birey ve aile sağlığı üzerinde farklı etkiler yaratabilmektedir (Özen, 1996). Göç süreci boyunca bireyler işsizlik, sosyal statünün kaybı, yalnızlık, dil engeli, kültürel farklılıklar gibi birçok stres kaynaklarıyla karşı karşıya kalır (Hyman, 2004; Farley, 2005). Stres göç

eden bireylerin sağlığı üzerinde olumsuz etki yarattığı için ve baş etme mekanizmalarındaki yetersizlikten dolayı fizyolojik ve psikolojik kökenli birçok sağlık sorununa sebep olmaktadır (Farley, 2005; Hyman, 2004). G ile birlikte bireyde büyük bir gruba ait olma hissini yok olmasına, kültürel hayatın ve göreneklerin uzaklaşmasına sebep olduğu göz önünde bulundurulduğunda, gn psikolojik sonuçları da öngörülebilir (Cicourel, 1982).

Göç eden bireyin yeni yaşam biçimine uyum sürecinde yaşayacağı, yabancılık, yalnızlık, sosyal izolasyon, pişmanlık ve kendini değersiz görme gibi duyguların etkisiyle stres daha yoğun yaşanabilmektedir. Yaşanılan stres ile etkili baş edememe bireylerde anksiyete bozukluğu ve depresyon gibi sağlık sorunları yönünden de risk oluşturmaktadır (Tuzcu ve Bademli, 2014).

Göçmenlerin ruh sağlığının korunması ve geliştirilmesi için yaşam tarzları, karşı karşıya oldukları güçlükler ve baş etme düzeylerinin sağlık uzmanları tarafından değerlendirilmesinde yarar vardır (Tuzcu ve Bademli, 2014). Göç eden ailelerde ve bireylerde anksiyete bozuklukları, depresif bozukluklar, uyum bozuklukları ve somatoform bozukluklar gibi birçok psikolojik sorunun ortaya çıktığı vurgulanmıştır (Warfa ve diğ., 2005). Bunun yanında, birey alıştığı yaşam alanından ayrı kaldığında yoğun stresle birlikte yabancılaşma, yalnızlık, yakınlarının yokluğu, kendini değersiz görme gibi sebeplerden dolayı pişmanlık duyguları yaşayabilir. Yine benzer bir etki yaşayan birey yeni yerleştiği ülkede veya bölgede bu kayıplara eşlik edecek olan yalnızlık duygusunu, sosyal rollerdeki değerimi, kültürel normu, değerlerdeki belirsizliği ve bunun yol açtığı kültürel şoku deneyimleyebilir (Balcıoğlu ve Samuk, 2002).

Suriye'deki savaş sürecinin neticesinde yaşanan kitlesel i ve dış g, dünyanın en büyük insani krizlerinden birisini yaratmıştır. Bu savaşla birlikte, Suriye'den Türkiye'ye doğru sığınmacı akını başlamıştır. Altı milyona yakın insan Suriye içerisinde güvenli bölgelere yerleşmiştir. Dört milyona yakın insan ise ülke dışına göç etmek durumunda kalmıştır. Birleşmiş Milletler

Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin verilerine göre ülke dışına göç, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 16 Mayıs 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'deki biyometrik verileriyle kayıt altına alınan geçici koruma altındaki Suriyeli sayısını açıkladı. Açıklamaya göre Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli sayısı toplam 3 milyon 606 bin 737 kişi oldu. Bu kişilerin 1 milyon 953 bin 126'si erkeklerden, 1 milyon 653 bin 611'si ise kadınlardan oluşuyor (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) Bu rakamlara baktığımızda, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların sosyal, psikolojik, ekonomik vb. problemlerinin üzerinde durulmasının hem Türk halkı hem de göçmenler açısından önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Bu açıklamalar ışığında araştırmanın problem cümlesi "Savaş sebebi ile Türkiye'ye göç eden geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin göç yaşantısı ve göç travması ile ilgili görüşleri nelerdir?" şeklinde ifade edilebilir.

2. Amacı

Suriye'den savaş sebebi ile göç eden geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin göç ve göç travması ile ilgili fikirlerini öğrenmek amacıyla aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin göç etme sebebi nedir?
2. Geçici koruma statüsündeki Suriyeliler göç öncesinde ne tür travmatik olaylarla karşılaşmıştır?
3. Geçici koruma statüsündeki Suriyeliler Suriye'den çıktıktan sonra neler hissetmişlerdir?
4. Geçici koruma statüsündeki Suriyeliler göç sürecinde ne tür sorunlarla karşılaşmıştır?
5. Geçici koruma statüsündeki Suriyeliler yaşadığı sorunlarla nasıl başa çıkmıştır?

6. Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin gelecekte beklenenleri nelerdir?

7. Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin yaşadığı zorluklarla daha iyi baş edebilmesi için neler yapılabilir?

3. Önemi

Göç konusu tüm dünyada ülkelerin sorunu olmasına rağmen literatürde göç travması hakkında yazılan Türkçe ve Arapça kaynakların çok sınırlı olduğu görülmüştür. Göç üzerine çeşitli disiplinlerde yapılan çok sayıda çalışma bulunmamaktadır. Psikoloji biliminde de yapılan çalışmalar mevcuttur. Ancak konunun travma bağlamında ele alındığı çalışma sayısı oldukça kısıtlıdır (Önen, Güneş, Türeme ve Ağa, 2014; Gülyaşar, 2017). Bu açıdan bu çalışma alanyazındaki boşluğun doldurulması adına önemli katkılar sağlayacaktır. Ayrıca çalışma Suriye'den savaş sebebi ile Türkiye'ye göç eden geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin yaşadığı göç deneyimini ele alan ilk ve tek çalışmadır. Çalışmanın savaşın ve göçün doğrudan tanığı olan Suriyeli bir araştırmacı tarafından yapılması, araştırmaya ayrı bir önem katmaktadır.

Kişilerin yaşantılarının ve göçe bakış açılarının derinlemesine incelenmesini gerektiren bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve katılımcılarla görüşmeler yapılmıştır. Yaşananların olabildiğince net ortaya konulabilmesi için bu araştırma hem nitel bir doğaya sahip olması hem de yeni araştırmaların yapılmasına öncü olması bakımından önem taşımaktadır. Araştırmada Türkiye'de yaşayan Suriyelilerle görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler Suriyelilerin sesinin dünyaya duyurulması, çektikleri sıkıntıların diğer kişiler tarafından anlaşılması adına önemlidir.

Araştırmada Suriyelilerin sorunları ve bu sorunlara çözüm önerileri Suriyelilerin gözünden ortaya konmuştur. Dolayısıyla bu önerilerin Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin sorunlarına ışık tuttuğu ve yetkililerin bu sorunlara çözüm üretebileceği düşünülmektedir.

4. Varsayımlar (Sayıtlar)

1-Katılımcıların araştırmaya gönüllü olarak katıldıkları, sorulan sorulara içten ve doğru bir şekilde yanıt verdikleri varsayılmaktadır.

2-Araştırmada ele alınacak yarı yapılandırılmış görüşme formunun katılımcıların göç travması ile ilgili görüşlerini ortaya çıkardığı varsayılmaktadır.

5. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın çalışma grubu Suriye'den Türkiye'ye göç eden geçici koruma statüsündeki Suriye'liler ile sınırlıdır.
2. Araştırmada ele alınan göç travmasına yönelik sorular yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer aldığı şekli ile sınırlıdır.
3. Çalışmayı yürüten araştırmacının Suriye'den Türkiye'ye göç eden geçici koruma statüsündeki birey olması sınırlılık oluşturmaktadır.
4. Araştırmaya Türkiye'de yaşayan geçici koruma statüsünde bulunan 35 Suriyeli katılmıştır. Katılımcı sayısının düşük olmasının sebebi, bireylerin çoğunlukla korku içinde olması ve kendilerini ifade etmekten, anlatmaktan çekinmelerinden dolayı çalışmaya katılmak istememeleridir.

6. Tanımlar

Travma: Kişiyi tehdit eden ya da yıkıcı nitelikte olağandışı stresli bir olay ya da duruma karşı, gecikmiş ya da uzamış olarak ortaya çıkan uzun ya da kısa süreli bir yanıtıdır (ICD-10, 1992).

Göç: Bir coğrafi yer değiştirme hareketi olan göç, insanların geçici veya sürekli biçimde, gelecekte hayatlarının bir kısmını veya tamamını geçirmek amacıyla yaptığı sosyal bir değişim sürecidir (Demir, 1996)

Göç Travması: İnsanların yaşadıkları bölgede savaşlar ya da terör saldırıları gibi sarsıcı deneyimler yaşamaları sonucu göç etmek zorunda kalması ve göç sırasında ve sonrasında ekonomik, fiziksel, sosyokültürel,

psikolojik bakımdan birtakım sorunlar yaşaması sonucu meydana gelen travma çeşididir. Göçün ardından göçmenler göç edilen bölgedeki yeni yaşama uyum sağlamakta zorluk çekmekte ve psikolojik açıdan pek çok sorunla başa çıkmak zorunda kalmaktadır (Kesici ve Baloğlu, 2017).

Mülteci: 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre mülteci; ırkı, dinsel, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişiye denir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017).

Sığınmacı: Zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişidir, eğer kendilerine insani ya da diğer gerekçelerle ülkede kalma izni verilmemişse bu kişiler ülkede düzensiz bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler (perruchoud ve redpath,2013)

Sığınmacılar mülteci statüsüne sahip olmak için göç ettikleri ülkenin resmi kurumlarına başvuruda bulunmaktadır. Başvurusu onaylanan sığınmacılar mülteci statüsünü elde edebilmektedir. Ancak başvurusu onaylanmayanlar ülkesine geri dönmek zorunda kalabilir(Uluslararası Göç Örgütü, 2014).

Geçici koruma:

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)'nun 91.maddesinde, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönmeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma

sağlanabilir denmektedir. Geçici koruma devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde, kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemi ile vakit kaybetmeden belirli haklar sağlamayı hedefleyen pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur (Sağiroğlu, 2017).

Geçici korumaya alınan kitleler için ülkelere üç temel görev yüklenmektedir: güvenli topraklara erişime izin verilmesi, geri gönderme yasağının uygulanması, temel ve acil insani ihtiyaçların karşılanması (Sağiroğlu, 2017)

İKİNCİ BÖLÜM

Konu ile İlgili Kuramsal Çerçeve ve Kavramsal Açıklamalar

2.1. Göç Olgusu

2.1.1. Göç Kavramı Türleri:

Dinamik bir süreç olan göç kavramı üzerine farklı tanımlamalar yapılmıştır. Durugönül (1997) göçü kişinin yaşanan bir coğrafi ve sosyo-kültürel bölgeden ayrılıp başka coğrafi ve sosyokültürel bölgeye yerleşmesi şeklinde tanımlamıştır (Durugönül, 1997). Akkayan (1979) göçü, nüfusun yaşam bölgelerini bireysel olarak, aile olarak veya gruplar halinde terk edip geçici veya sürekli olarak yaşamak amacıyla başka bir mekana gitmesi hareketi olarak tanımlamaktadır.

Göçe yer değiştirme eylemi demek doğru olmakla birlikte eksik bir ifadedir. Diğer bir ifadeyle göç, “iyi yaşam standartlarına ulaşmak ve bunun için daha iyi koşullarda çalışma isteyen kişilerin bu umutlarını gerçekleştirmek amacıyla buldukları yeri terk ederek farklı yönlere gidip kalıcı veya geçici yer edinme istekleri” şeklinde açıklanabilmektedir (Aksoy, 2012).

‘Göç’, göç edilen ülkelerdeki nüfusun nitel ve nicel yapısında bir değişiklik meydana getirir. Bu sebeple kentlerin ve ülkelerin nüfuslarının gelişmesine katkı sağlayacağı gibi, olumsuz etkileri de olabilmektedir (Es ve Ateş, 2004).

Tarih sahnesinde insanlığın var olduğu ilk zamanlardan bu yana yer değiştirme hareketi olarak ifade edilen göçlerin niteliği ve içeriği sürekli değişim göstermiştir. İlk aşamalarda iklim koşulları, savaş veya kıtlık gibi nedenlerle oluşan yer değiştirme hareketleri, zamanla yerini, sosyal, kültürel, siyasi veya eğitim gibi sebeplere bırakmıştır (Dönmez Kara, 2015).

Nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte tartışılması gereken göç süreci, durağan bir olgu değildir (İçduygu ve Sirkeci, 1999). Her bir göç ve göç dalgası, gerek nedenleri ve içeriği, gerekse yaşanma ve gerçekleşme biçimleriyle birbirlerinden farklılık göstermektedir. Bu durum göçle ilgili olarak ekonomistler, sosyologlar, coğrafyacılar ve daha birçok disiplin tarafından farklı yaklaşımların ortaya atılmasına neden olduğu için kapsayıcı ve ortak bir tanım noktasında zorlanılmaktadır (Taşçı, 2009; Çağlayan, 2013).

Castles ve Miller'e göre şiddetli çatışmalar, siyasal mücadeleler ve ekonomik sebeplerle göç olgusunda yeni akımlar gelişmektedir. Bu sebeplere dayanarak göçlerin dört temel eğilimini bu şekilde ifade söylemiştir (Castles ve Miller, 2008):

1. *Göçün Hızlanması*: Göç hareketliliği günümüzde artış göstermiştir. Dolayısı ile ülkelerin göçe ilişkin politikalarında değişiklikler olmuştur.

2. *Göçün Küreselleşmesi*: Göç dalgalarının artış göstermesi ülkeleri doğrudan etkilemiştir. Göç veren ülkelerin sayısının artması, göç alan ülkelerde çeşitli kültürlerden gelen göçmenlerin birlikte yaşamasına yol açmıştır.

3. *Göçün Farklılaşması*: Göçün farklı tipleri vardır ve ülkeler işçi göçü, sığınmacı gibi çeşitli göç tipleri ile karşılaşmaktadır. Bu çeşitlilik ise uluslararası bağlamda ülkelerin göçle başa çıkmasını zorlaştırmaktadır.

4. *Göçün Kadınlaşması*: Geçmişteki göç hareketliliklerinden farklı olarak erken egemen göç hareketlerinin hâkimiyeti azalmış ve kadın göçmen sayısında önemli artışlar meydana gelmiştir.

5. *Göçün Siyasallaşması*: Ülkelerin sahip olduğu siyasal yapı, politikalarındaki değişimler ve diğer ülkelerle olan ilişkileri göçün biçimini etkilemiştir.

Göçün bir diğer hassas meselesi zaman boyutudur. Belirli bir zaman aralığında göç hareketliliğinde temel konulardan biri göç edilen yerde hangi

süreyle ikamet edileceği konusudur. Bu süre kimilerine göre bir yıl kimilerine göre daha fazla olarak ifade edilmişse de konuyla ilgili olarak bir mutabakata varılamamıştır (Tekeli, 1998).

Göç eden kişilerin niyetleri de göç ile ilgili başka bir boyuttur. Göçle birlikte oturlan yerin değişmesi, bununla birlikte göç eden kişinin bu değişmeyi “kalıcı bir niyetle” yapmış olması önemlidir. Fakat böyle bir bilginin veya niyetin nesnelliği konusunda kesin bir ölçüm yapılamayacağından bu boyut kimi zaman göz ardı edilmektedir (Taşçı, 2009).

2.1.2. Göçmen Kavramı

2.1.2.1. Göçmen

“Göçmen” teriminin evrensel olarak bir tanımı yoktur. Göçmen, genellikle kişinin göç etme kararını “kişisel rahatlık” içinde ve özgür iradesiyle aldığı tüm durumları kapsayacak şekilde ifade edilmektedir. Bu sebeple göçmen terimi, ekonomik ve sosyal şartlarını iyileştirmek, kendisinin ve ailesinin beklentilerinin karşılamak amacıyla başka bir bölgeye ya da ülkeye giden kişiler için kullanılmaktadır. Birleşmiş Milletler’e göre göçmen, “sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yollarının düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden birey olarak” olarak tanımlanmıştır (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2013’den akt., Adıgüzel, 2017).

Düzensiz Göçmen: Bir ülkeye yasadışı girme, yasal giriş şartlarının ihlali veya vizenin geçerlilik süresinin bitmesi gibi sebeplerden dolayı transit göç eden ya da ev sahibi ülkenin hukuki koşullarından mahrum kişidir (Adıgüzel, 2017).

Ekonomik Göçmen: Yaşam kalitesini iyileştirmek amacıyla kendi ülkesinin dışına yerleşmek maksadıyla, bulunduğu ikamet yerini terk eden

kişidir. Bu terim, genel hatlarıyla göçmenlerle zulümden kaçan mültecileri birbirinden ayırt etmek için kullanılır (Adıgüzel, 2017).

Transit Göç ve Göçmen: Yapacağı uluslararası göç esnasında göçmenlerin ülke değiştirme esnasında aradaki bir ülkede geçici olarak kısa süreli bulunmasına “transit göç”, ve bu göçmenlere de “transit göçmen” denmektedir (Adıgüzel, 2017).

2.1.2.2. Mülteci

Mülteci (refugee) olma halini kısaca tanımlarsak; başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından “kabul” edilen kişidir. 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi’nde yer alan tanım ise şu şekildedir: “Menşei ülkesi dışında bulunan, ırkı, dini tabiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü sebebiyle zulüm görmekten haklı nedenlerle korku duyan ve ülkesinin korunmasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen veya zulüm korkusu nedeniyle buraya dönmek istemeyen kişi”. Uluslararası insan haklarını koruma belgelerinde yer alan bireylerin sığınma hakkından kaynaklı “sığınmacı” kavramıyla ‘mülteci kavramı’ karıştırılabilmektedir (Ataman, 2015).

Mülteci ile sığınmacı kavramları farklı tanımları işaret etmektedir. Mülteci, sığınma başvurusu olumlu sonuçlanan ve sığındığı ülkede mülteci olarak kalmasına izin verilen bununla beraber birtakım yaşamsal hakları elde etmiş olan kimseleri ifade etmektedir. Mültecilik hukuksal bir statüyü, sığınmacılık ise daha çok fiili bir durumu ifade eder. Mültecilerin aksine sığınmacılar bu yaşamsal haklardan mahrum olanları ifade etmektedir Bu tanımda ifade edilen nedenlerle ülkesini terk edip başka bir ülkenin hukuksal korumasını talep eden bir insan, ileri sürdüğü iddialar doğrulanıncaya kadar sığınmacı, iddiaların doğrulanması sonucunda ise mülteci statüsüne geçmektedir (Yaşar, 2014).

Türkiye’de yasal mevzuat etrafında incelendiğinde Avrupa ülkeleri dışında başka ülkelerden gelenler mülteci olarak kabul edilmemektedir. Şu anda Suriye’den Türkiye’ye gelen insanlara başka bir ülkeye gitmek üzere “geçici koruma” verildiğinden aslında onlar ne mülteci ne de “sığınmacı” olarak adlandırılabilir. Türkiye’de yetkililerin Suriye’den gelen bireylere ‘misafir’ tanımlaması yapmaktadır. Ancak alan yazında bunu ifade etmek mümkün değildir (Yaşar, 2014).

1.1.2.2. Sığınmacı

Çeşitli sebeplerden dolayı ülkesinden göç etmek zorunda kalan, vatandaşı olduğu ülkenin haklarından faydalanamayan veya korktuğu için bu haklarını kullanamayan ve başka ülkede yaşayıp ülkesine dönemeyen yabancılar sığınmacı olarak adlandırılır. Sığınmacıların göç etmesinin başlıca sebeplerinden biri de dini, ırkı, milliyeti, siyasi düşünceleri veya belirli bir toplumsal gruba üyeliği sebebiyle hükümeti tarafından takip edilmekten korkmasıdır (Emniyet Genel Müdürlüğü [EGM], 2019).

Sığınmacıların göç ettikleri ülkede hukuki bir statüleri yoktur ve kısa süreli barınma hakkına sahiptir (Reçber, 2014). Sığınmacılar mülteci statüsüne sahip olmak için göç ettikleri ülkenin resmi kurumlarına başvuruda bulunmaktadır. Başvurusu onaylanan sığınmacılar mülteci statüsünü elde edebilmektedir. Ancak başvurusu onaylanmayanlar ülkesine geri dönmek zorunda kalabilir (Uluslararası Göç Örgütü, 2014). Türkiye 1951’de mültecilerin hukuki statüsünü belirlemek için Cenevre sözleşmesini imzalayarak sadece Avrupa’dan gelenlere mülteci statüsü vermeyi kabul etmiştir. Dolayısı ile Suriyeliler mülteci olarak adlandırılmamakta sığınmacı ya da misafir olarak tanımlanmaktadır.

1.1.3. Göçün Sebepleri

Göç ailelerin ve toplumların yapısını ciddi boyutlarda etkileyen bir harekettir. İnsanların doğup büyüdüğü mekânları terk edip farklı bölgelere göç etmesinin altında pekçok neden bulunmaktadır. Bu nedenler ekonomik problemler, nüfus problemleri, eğitim koşullarındaki yetersizlikler, eğitim şartlarındaki olumsuz değişimler, siyasi sorunlar ve savaşlar olarak sıralanabilir. Ancak bu nedenlerin en önemlisi siyasi ve ekonomik sorunlardır (Tümertekin ve Özgüç, 1998).

İnsanların göç etme kararı vermesine sebep olan itici ve çekici faktörler bulunmaktadır. İtici faktörler, insanların doğdukları mekânı ve alışkın oldukları yaşam stilini terk ederek göç etme kararı almasına sebep olan faktörlerdir. Çekici faktörler ise göç edilecek mekânın cazibesine kapılarak göç kararı vermesine sebep olan unsurlardır. Bu faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz (Güney, 2008):

İtici güçler şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Kırsaldaki hızlı nüfus artışı.
2. Miras yoluyla tarım alanlarının daralması ve ailelerin geçim problemi
3. Tarım alanlarının yetersiz gelmesi ve erozyonun artmasıyla toprağın verimsiz hale gelmesi.
4. Tarımda makineleşmenin artması buna bağlı olarak tarımsal iş gücünün azalması.
5. Kırsal kesimde iş imkânlarının sınırlı olması.
6. Ekonomik istikrarsızlık ve sosyal problemler.
7. Eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği.
8. İklim ve yer şekillerinin olumsuz etkileri.

9. Kan davaları.

10. Terör.

Çekici güçler ise şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Kentlerdeki eğitim imkânları.

2. Kentlerdeki sağlık imkânları

3. Can güvenliği.

4. Kadınların ekonomik özgürlüğü.

5. Yaşam kalitesinin yüksek olması.

6. Kamuda istihdam.

Kimi düşünörlere göre göçe neden olan iki çeşit piyasacı düşünce bulunmaktadır. Bunlardan ilki sürecin sürekliliği ile ilgili olan üretimin etkililiği için emeğin mekânsal olarak dağıtılması olarak ifade edilmektedir. Bu şekliyle göç, üretimin yeniden örgütlenmesine yardımcı olmaktadır. İkinci olarak ise mekânsal değişimler yoluyla göçün bireyler açısından daha fazla ekonomik kazanç sağlanacağı düşünölmüsidir (Oğan, 2002).

Gelir dağılımındaki adaletsizlik sonucu artan açlık ve yoksulluk seviyesinin fazla olması insanları mekân değişikliğine iter. Açlık sınırının çok altında gelire sahip olan kişiler ilk olarak köyden kasabalara göç etmekte, burada iş bulamadıkları takdirde göç yerleri aşamalı olarak şehirler, büyükşehirler ve en nihayetinde yurt dışı olarak belirlenmektedir (Taşcı, 2009). Başka bir ifadeyle gelir dağılımındaki adaletsizlik sebebiyle kişiler başka yerlerde daha iyi imkân ve fırsatların olduğunu düşünerek, bunlardan yararlanma arzusuyla göç etmektedir (Tekeli, 1998).

Göçe sebep olan bir başka neden ise savaş ve terör olaylarıdır. Savaşlarda taraf olmamalarına rağmen sivil insanlara yapılan fiziksel

saldırıları, katliamlar ve kullanılan ağır kimyasal silahlar bu kişilerin buldukları yeri terk ederek güvenli bölgelere gitmelerine neden olmuştur. Arap Bahar'ı olarak adlandırılan süreçte Suriye'de başlayan olaylar neticesinde birçok insan göç etmek zorunda kalmıştır (Taşçı, 2009).

Uluslararası alandaki politikaların göç üzerinde belirleyici etkisi olmaktadır. Tarihsel süreç içinde ülkelerin emek gücü açığını kapatmak için göçü kabul ettikleri görülmektedir. II. Dünya savaşı sonrasında başlayan hızlı sanayileşmeyle birlikte girilen bu süreçte yeterli emek gücü kapasitesine sahip olmayan ülkeler göçmen işçilere kapılarını açtılar. Buna örnek olarak Türkiye'den Almanya'ya 1960 yılında yapılan işçi göçleri gösterilmektedir (Danış, 2013).

Göçe sebep olan bir diğer etken ise doğa olaylarıdır. İklim değişiklikleri, doğal afetler, kuraklık gibi çevresel faktörler nedeniyle insanlar göç etmektedir. Bu bağlamda doğa ve göç arasında kurulan ilişkide temel olarak iki görüş ileri sürülmektedir. Minimalist görüşü savunanlara göre göçe neden olan etken çevresel bozulmadır. Maksimalist görüşe göre ise göçün etkisiyle çevresel düzensizlikler ve aksaklıklar oluşmaktadır (Dönmez Kara, 2015).

2.1.4. Göçün Sonuçları

Göç hem neden hem de sonuçtur. Ekonomik ve toplumsal etkileşimlerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bunu toplumların tarihsel gelişimlerinden çıkarabiliriz. Göç toplumsal ve ekonomik dönüşümlere katkı sağlayarak bir etken olmaktadır. Bu yönüyle göç bir neden olarak görülmektedir (Yılmaz, 2014).

İş aramak ve geçimlerini sağlamaya çalışmak göçmenlerin göç ettikleri bölgede attıkları ilk adımlardadır. Ancak göç eden kişinin belli yetenek ve becerilere sahip olmaması yani vasıfsız olması iş bulmasını güçleştirmektedir. Bu sebeple de güvencesi olmayan, sürekli olmayan ve

geçici işlere yönelmek zorunda kalmakta ve bu da işsizlik sorununu ortaya çıkarmaktadır (Taşcı, 2009).

Göç iş olanakları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Yapılan Göçlerle birlikte yerleşilen yeni bölgedeki mevcut iş imkânlarından yararlanmak isteyen kişilerin sayılarının artacağı ifade edilmektedir (Eş ve Ateş, 2004). Örneğin, iş imkânlarının düşük olduğu bir yerden iş imkânlarının fazla olduğu bir bölgeye doğru yapılan göç her iki taraf için avantajlar sağlamaktadır. Göç sonucunda kişilerin yaşayacakları yerler noktasında yetersiz olan konut eksikliği nedeniyle ortaya çıkan gecekondular sorunları ve göç edilen yerlerdeki mahalli hizmetlerin yetersiz olması ve ihtiyacı karşılayamaması ile ortaya çıkan diğer sorunlar (Es ve Ateş, 2004).

Koçak ve Terzi'ye (2012) göre göçün ortaya çıkardığı sonuçlar şunlardır

- 1- Eğitim sağlık hizmetleri ve alt yapı hizmetlerinde eksiklikler
- 2- Gecekondulaşma ve çarpık kentleşme
- 3- Nüfus dağılımındaki orantısızlı
- 4- Göç alan yerdeki nüfusun hızlı artışı bununla birlikte göç veren yerde nüfusun seyrelmesi
- 5- Göçler sonunda kültürel alandaki anlaşmazlıklar

2.2. Göç Kuramları

20. yüzyılda göç ile ilgili çalışmalarda gelişmeler yaşanmış ve bunun üzerine kuramsal açıklamalar yapılmıştır. Çalışmanın bu kısmında; Ravenstein'in Göç Kanunları, Göç Sistemleri Kuramı, İlişkiler Ağı (Network) Kuramı ve Merkez Çevre Kuramına değinilecektir.

2.2.1. Ravenstein'in Göç Kanunları

Göçün kesin belirleyicisinin olmadığını söyleyenlerin aksine Ravenstein, göç olgusuna ait her yerde geçerli olabilecek kanunların olduğunu göstermek amacıyla incelemeler başlatmıştır. Ravenstein'in çalışmaları üzerinde önemle durulan ve değer verilen çalışmalar arasındadır (Corbett, 2003). Bunun nedeni çalışmanın daha sonraki göç kuramları ve modelleri ile ilgili yapılacak olan çalışmalara kaynak niteliğinde olmasıdır (Yalçın, 2004).

Çalışmanın çıkış noktası sanayinin yaygınlaşması ve kentleşme üzerine yapılan incelemelerdir. Endüstrinin gelişmesi ve buna bağlı olarak iş olanaklarının artması insanların topraklarını, evlerini ve ülkelerini bırakarak Amerika'ya ve Avrupa'ya yönelerek göç etmelerine yol açmıştır (Ela Özcan, 2014). Göçün meydana geldiği bu dönemlerde Ravenstein, 1885 ve 1889 yıllarında yazmış olduğu *Göç Kanunları (The Laws Of Migration)* adlı makalesinde belirlediği yedi göç kanunu oluşturmuştur. Bu göç kanunları şu şekilde maddeleştirilir (Çağlayan, 2015b; Özdemir, 2008):

1. Göç ve mesafe: Göç hareketleri çoğu zaman büyük ticaret bölgelerine doğrudur. Bu sebeple, ticaretin yoğun olarak yapıldığı bölgelerde nüfus yoğunluğu fazladır. Ravenstein, göç hareketlerinin çoğunun kısa mesafeler arasında gerçekleştiğini ifade etmiştir. Bu da yakın mesafelerde meydana gelen hareketlilik göç dalgalarına yol açmaktadır.

2. Göç ve basamakları: Bu kanuna göre, büyüyen sanayi ve ticaret alanlarının etkisiyle, kentte meydana gelen büyüme, kentin periferisinde yaşayan insanların kente gelmesine neden olacaktır. Kır yerleşimlerinden kente doğru hareket, kır yerleşmelerinde seyrelmelere yol açacak ve uzak bölgelerden gelen kişilerin seyrelen yerlere yerleşmelerine neden olacaktır. Seyrelen yerlere yeni insanların yerleşmesiyle basamaklı bir şekilde devam eden göç tüm yurdu saracak ve tüm yurda yayılacaktır.

3. Yayılma ve emme süreci: Bu maddeye göre göçler amaçsız değildir ve her göçün bir amacı bulunmaktadır. Bu amaç, şehrin yaratacağı getiriden

ve kazançtan pay almaktır. Bu sebeple, amaç birlikteliği yayılma ve emme sürecine zemin hazırlamaktadır.

4. Göç zincirleri: Göç alan mekânların zamanla göç verebileceğini de söyleyen Revanstein'e göre, göç zamanla ve birbirine bağlantılı olarak sürecektir. Ona göre her göç hareketi bir başka göçü tetikleyecek. Böylelikle bir defa göç başladığında zincirleme bir şekilde diğer göç hareketlerinin de olmasına sebep olacaktır (Ela Özcan, 2014).

5. Kırkent yerleşimcileri farkı: Bu kanuna göre kentte yaşayan insanların aksine kırsal kesimde yaşayan kişiler göç etmeye daha fazla meyillidirler. Kente yapılan göçler orada yaşayan halkı yerinden etmemesine rağmen, kırsal kesimler arasında yapılan göçler, kırsal kesimde yaşayan halkı etkileyerek göç ettirme eğilimine yol açmaktadır.

6. Kadın erkek farkı: Bu madde kadınların kısa mesafeli göçlere daha meyilli olduğunu, erkeklerin ise uzun mesafeli ve yurt dışı göçlerine eğilimlerinin fazla olduğunu ifade etmektedir.

Castles ve Miller (1998) Revanstein'in öne sürdüğü bu modelinin neoklasik ekonomi alanına girdiğini ifade etse de bu model sosyoloji ve sosyal demografi gibi diğer bilim dallarını da etkilemiştir. Bu yaklaşımda göçün kişiye katacağı fayda ve maliyetin de önemi üzerinde durulmaktadır.

2.2.2. Göç Sistemleri Kuramı

Göçü, politik, ekonomik ve uluslararası ilişkiler açısından inceleyen bu kuram, iki ya da iki ya da daha fazla ülkenin göçmen değişimi ile göç zinciri kurabileceğini ileri sürmektedir (Gülpınar, 2012). Bu yaklaşım, bölgesel göç sistemlerinin analizini içermektedir. Güney Pasifik veya Latin Amerika'nın Güney kolonisinde meydana gelen hareketlilik buna örnek olabilir. Kuram, göç veren ve göç alan ülkeler arasındaki yatırım, kültür, ticaret ve sömürgecilik gibi bağların göç hareketliliği sebebiyle ortaya çıktığını savunmaktadır (Castles ve Miller, 2008).

Kuramın önermelerinden birisi ülkelerin coğrafi yakınlıklarının önem taşımasıdır. Ülkelerin birbirlerine olan fiziksel yakınlığı ülkeler arasındaki

ekonomik ve politik ilişkileri olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Ayrıca Faist'e (2003) göre göç sistemleri kuramının iki ana noktası mevcuttur:

1. Göç kuramları göç hareketlerinin olduğu andaki bağlamları inceler ve bu sistemlerin göç halinde olanların tavırlarının olumlu ya da olumsuz olması noktasında belirleyici olduğunu ifade eder. Dünya sistemleri kuramı ile bağımlılık kuramları arasındaki ilişkilerin boyutu genişlediğinde, bu kuram insanlarla daha geniş bir ölçekte ilgilenecek örneğin; bilgi, hizmet akışları, ticaret veya güvenlik anlaşmalarına katkı sağlayabilmektedir.

2. Göç hareketleri sadece bir kereye mahsus değildir. Uzun bir süreç ve hareketliliği kapsamaktadır. Göç sistemleri kuramı ise bu süreci incelemektedir.

2.2.3. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

Bu kuramın özünü göç alan ülke ve göç veren ülkeler arasında göçmenlerin kurdukları sosyal ilişkilerin varlığı ve bu ilişkilerin diğer göçler üzerindeki etkisi oluşturmaktadır. Bu kuramda göç olgusu incelenirken göçün tüm boyutlarıyla ele alınması ve yaşanmış benzer olaylarla karşılaştırarak analiz edilmesi gerektiği söylenmektedir (Çağatay, 2006).

Bununla birlikte ilişkiler ağı teorisinde, göçün başlamasına sebep olan noktalardan önce göç sürecinin devam etmesindeki mekân ve zaman gibi değişkenler üzerinde durulmaktadır (Massey, Arango, Hugo, Kouaouci, Pellegrino ve Taylor, 1993).

Abadan-Unat'a (2006) göre ilişkiler ağı, "geldikleri ülke ile yeni geldikleri ülkelerdeki eski göçmenler, göçmen olmayanlar ve diğer göçmenler arasındaki ortak dostluk, soydaşlık ve köken bağlarından oluşan kişiler arasındaki bağlantılardır". Bu tür bağlarla insanlar kendi aralarında yardımlaşarak bir nevi sosyal sermayeyi oluşturmaktadır. İlerleyen vakitler içerisinde bu ağ yayılarak göçmen gönderen diğer ülkeleri de etkileyip göçün kesintisiz devam etmesini sağlamaktadır.

Göçmen ağı kuramının önemli işlevinden söz edilmektedir (Çağlayan, 2011):

1. Bu ağ göçmenlere, göçün sebep olduğu masraflardan ve olumsuzluklardan dolayı ortaya çıkan maddi zorlukları aşmak adına olumlu katkı sağlamaktadır.

2. Göç edilecek mekânı ve göç başlangıcını belirleyerek göçecek kişilerin kimler olduğunu tespit etmektedir.

3. Göç eden kişilerin göç ettikleri yerlerdeki uyum sürecine katkı sağlamaktadır.

4. Yeni göç edenlere ve göç etmiş olanlara her konuda bilgi vererek yardım edebilmektedir.

2.2.4. Merkez Çevre Kuramı

Merkez-Çevre Kuramı Wallerstein, Kosack ve Amin gibi düşünürler tarafından 1970’li yıllarda ortaya atılmıştır. Sassen, ve Castles gibi düşünürler tarafından 1980’li yıllarda geliştirilmiştir. Kuram temelde gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arası çıkarı ya da sömürüye dayanan ilişkilerin karakterine dair bir tartışma yürütmektedir (Ela Özcan, 2014).

1950’li yıllarda popüler olan modernleşme okulunun görüşlerine tepki olarak ortaya çıkan Bağımlılık Okulu veya Dünya Sistemleri Kuramına göre az gelişmişliğin veya ilerlemenin düşük olmasının sebebi Batı okullarının takip edilmemesi değil, gelişmiş ülkelerin yürüttükleri sömürgeci politikalarıdır (Cizreli, 2015). Bununla birlikte kuram, göçün bir sonucu olarak gelişmekte olan ülkelerin sosyo-ekonomik durumlarında olumsuz etkiler bıraktığını belirtmektedir (Güllüpmar, 2012; Ela Özcan, 2014). Dünya Sistemleri Kuramında, genellikle iktisadi ve sosyal olarak gelişmiş ve modern yapıdaki ülkelerin kapitalist sistemin içine çekilerek merkez ülkeleri; çevre ülkelerin ise merkez ülkelere bağımlı olarak kapitalizmin etkisinde olan ülkeleri oluşturduğu söylenebilir (Çağlayan, 2006).

Kurama göre dünya merkez ve çevre olarak ikiye bölünmüş ise de varlığını ekonomik olarak birleşerek devam ettirmektedir. Ekonominin gelişmesiyle birlikte kapitalizm gelişme alanı bulmuş ve ekonomik temelde bağımlılık kapitalist bağlara dönüşmüştür. Kuram modern dünyanın iki temel aracını kapitalizm ve ulus devlet olarak görmektedir (Çağlayan, 2006).

Marksist bakış açısıyla oluşan bu kurama göre işgücü göçünün temel nedeni gelişmiş merkez ülkelerle, gelişmekte olan çevre ülkeler arasındaki eşitsizliktir (Ela Özcan, 2014). Kimilerine göre Merkez-Çevre kuramı salt bir göç kuramı olmaktan ziyade evrenin tümünü değerlendirerek sosyal bütünlüğü anlamaya çalışmaktadır (Çağlayan, 2015). Kurama yönelik geliştirilen eleştiri, kuramın kapitalist çıkarı öncelediği, göçü biçimlendiren küresel etkenlere yeterince değinmediği ve göç edenlerin motivasyon ve ihtiyaçlarını ihmal ettiği şeklindedir (Ela Özcan, 2014).

2.3. Göç Çeşitleri

Birçok çalışmada göçle ilgili olarak farklı sınıflandırmalar vardır. Araştırmacılardan bazıları göçü zorunlu ve gönüllü olmak üzere sınıflandırırken bazıları da ilkel göç, kontrollü göç, serbest göç ve zorunlu göç gibi ayrımları kullanırlar (Kurt, 2006). Aşağıda genel anlamda göç çeşitlerine yer verilmiştir:

2.3.1. İç ve Dış Göç

İç göç içerisinde kırsal alandan kente doğru göçler olduğu gibi ekonomik, sosyal ve kültürel sebeplerle kentten kente doğru göç biçiminde vardır. Gerçekleştirilen göç sonucunda olumlu ve olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. İsteğe bağlı gerçekleşemeyen göçler, 'güdümlü göç' olarak ifade edilmektedir. Güdümlü göçten kastedilen ise devletin çeşitli ekonomik ve sosyal politikalarla aldıkları kararlar nedeniyle vatandaşın mobilize olmasıdır (Es ve Ateş, 2004).

İç göç, “yurt içinde yaşayan nüfusun, iki genel nüfus sayımı arasındaki ikametgâhlarının farklı olması durumu şeklinde oluşan göçler” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamaya göre, birden fazla ikametgâh adresine sahip olanlar ile yurt dışında yaşayanlar kapsam dışında bırakılmaktadır (Tekeli, 2008).

Göçler her zaman insanların istekleri doğrultusunda gerçekleşmez. Örneğin, tarım toplumunda yaşayan bireyin yer değiştirmek zorunda kalması gibi. Bunun tam tersi olarak zorla değil, bireyin gönüllü isteğiyle yer değiştirmeler yapılmak isteniyorsa burada özgür bireyin bunun sonucunda modern devletin varlığı gerekmektedir (Tekeli, 2008).

İç göçe yol açan sebeplerden bir diğer nedeni de ekonomik büyümede bölgeler arasında oluşan farklılıklardır. Ekonomik büyüme ve gelişmenin endüstrilemiş bölgelerde daha fazla yoğunlaşması iç göçü artırdığı ve ekonomik alanda büyüme gösteren bölgelere doğru hareketliliğin fazlaştığı ifade edilmektedir (Dönmez Kara, 2015). Siyasi nedenler de iç ve dış göçler için önemli bir alanı oluşturmaktadır. Örneğin, Türkiye ile Yunanistan arasında 3 Ocak 1923 de imzalanan Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi ile karşılıklı olarak zorunlu göçler yapılmış, bu göçler sonucunda ulus devletlerin daha homojen bir nüfusa sahip olması siyasi açıdan amaçlanmıştır (Dönmez Kara, 2015).

Dış göçler ise, devamlı ya da kısmi süreli olarak göç edilen yerde çalışmak veya kalmak amacıyla bir ülke sınırlarının dışında başka ülkelere doğru yapılan yer değiştirme veya nüfus hareketliliği olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2008). 2010 yılında Suriye’de iç savaş sonucu, bölgede yaşayan halkın kendi iradeleri dışında göç etmek durumunda kalması dış göç için en güncel örnektir (Ekici ve Tuncel, 2015).

2.3.2. Zorunlu ve Gönüllü Göç

İnsanların bulunduğu ortamları kendi rızalarıyla terk etmeleri sonucu oluşan göç türüne gönüllü göç denmektedir. Gönüllü göç oluşumunda çekici

faktörlerin etkisi bulunmaktadır (Özyakışır, 2013). Bir diğer ifadeyle insanların yaşam standardı açısından daha iyi imkân ve koşullarda yaşamak arzusuyla gerçekleştirdiği göçler gönüllü göç olarak ifade edilmektedir. Gönüllü göçün sebepleri şunlardır (Özyakışır, 2013).

- Daha kaliteli eğitim alma isteği
- Kariyer yapma arzusu
- Kişilerin içinde buldukları standartları yükseltme isteği
- İş fırsatlarının fazlalığı ile birlikte daha yüksek ücretli iş imkânlarının çokluğu
- Sosyal hizmetlerden faydalanma isteği (eğitim, sağlık)
- Aile, akraba gibi aynı kültürdeki insanlarla yaşama arzusu
- Kişisel inanç ve özgürlüklerin daha iyi yaşanabileceği düşüncesi

Gönüllü göçlerin oluşma şekilleri incelendiğinde, ağırlıklı olarak aile fertlerinden birinin veya birkaçının öncü olarak başka bir ülkede iş bulması ve sonrasında yerleşmesi için gerekli sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şekilde kişinin gittiği ülkede bir yaşam planlayıp aile fertlerinin geri kalanlarını da göçe teşvik etmesiyle gönüllü göçler devam etmektedir (Dönmez Kara, 2015).

Göçmenler bu göç türünde, göç etme kararlarını kendileri almaktadır. Gönüllü göçte belirleyici faktör kişilerin iç dünyalarıdır. Süreç göç etme kararı ile sonuçlanmaktadır (Özdemir, 2008).

Göç kavramı genel itibarıyla bireylerin istekleri doğrultusunda gerçekleşen bir eylem olarak ifade edilmişse de, insanlar tarihin her döneminde kendi istekleri dışında zorunlu göçe tabi tutulmuşlardır. Bunun en önemi nedeni savaşlardır (Doğan, 2002). Bu gibi zorunlu nedenlerle ülke dışına gitmek zorunda kalan insanlara mülteci denirken, ülke sınırlarını geçemeyen insanlar ‘yerinden edilmiş kişiler’ olarak nitelenmektedir (Kurban vd., 2006).

İklim değişikliği ve bu değişikliğin neden olduğu kuraklık, kaynak yetersizliği, açlık gibi faktörler de göçü zorunlu kılar. Yakın tarihte sömürgecilik anlayışı, kölelik, ülke içi savaşlar ve kaoslar zorunlu göçü bugüne taşımıştır (Dönmez Kara, 2015).

2.3.3. Kalıcı ve Geçici (Mevsimlik) Göç

Çoğunlukla eğitim, mevsimlik işlerde çalışmak veya tatil amaçlı giden kişiler belirli bir süre sonra buldukları ülkede kalıcı olarak yaşamaya karar verirler. Ülkelerine dönüş süreleri daha da uzamaktadır. Buldukları ülkede kalmak için evlilik yolunu tercih edenlerin de olduğu bilmekteyiz. (Dönmez Kara, 2008)

Mevsimlik göçler, kişilerin belirli bir dönem için yaşamlarını farklı mekânlarda geçirmeleriyle gerçekleşir. Örneğin; çalışmak için başka bir şehre gidip işleri bitince dönenler, dinlenmek amacıyla yaylaya çıkanlar veya yazlıkta yaşayanlar buna örnek verilebilir (Sayın, 2016).

Gidilen bir ülkede kalıcı veya geçici yerleşmenin ilk basamağı çalışma izniyle başlamaktadır. Bu izinler bazı kaygılar sebebiyle göç alan ülkeler tarafından kontrol edilmektedir. Geçici kalacak olan göçmenlere daha sınırlı yerleşme imkânları tanınırken, daha uzun süreli kalacak olan kalıcı göçmenlere daha geniş haklar verilmektedir (Dönmez Kara, 2015).

Sonuç itibariyle, yaşam standardı yüksek bir yaşam sürmek isteyen insanlar için göç olgusu dünden bugüne varlığını devam ettirmiştir. Zorunlu veya gönüllü, sosyal ekonomik veya kültürel sebeplerle göç, ülke sınırları içinde veya farklı ülke sınırları arasında olagelmıştır (Aksoy, 2012).

2.4. Göçün Yol Açtığı Sorunlar

2.4.1. Ekonomik Sorunlar

Suriyelilerin iktisadi alandaki etkilerine genel olarak bakıldığında risk ve fırsatların iç içe geçtiği bir görünüm söz konusudur. Suriyelilerin genelde

Türkiye ekonomisine özelden belde ekonomilerine belli açılardan katkı sunduğu söylenebilir. Sığınmacıların Türkiye'ye gelmesiyle şehirlerde konut kiralalarında artış yaşanmıştır. Bu durum ev sahipleri açısından fırsatlara yol açarken, kiracılar ve o civarda kirada oturan yerel halk için maddi zorluklar doğurmaktadır. Kiraların artması ile bağlantılı olarak sınır illerinde kiralık ev bulmak giderek zorlaşmıştır. Hayat pahalılığı, sınır illerinde görülen bir diğer ekonomik sorundur. Talebin artması başta temel gıda maddeleri olmak üzere, pek çok malın fiyatının yükselmesine sebep olmuştur. Bu sebeple Gaziantep, Hatay ve Kilis gibi sınır şehirlerde enflasyon oranları Türkiye ortalamasından yüksektir (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016).

Ekonomik açın en çok üzerinde durulan bir diğer konu da Suriyelilerin tarımda, sanayide ve küçük işletmelerde ucuz işgücü olarak çalıştırılmasıdır. Bu da işsiz olan yerel halkın Suriyeliler sebebi ile iş bulamaması gibi bir algıya yol açmıştır. Halk arasındaki bu yaygın kanı toplumsal çatışma riskini doğurmaktadır. İşçileşen mültecilerin uğrayabileceği iş kazaları durumunda ortaya çıkabilecek sorunlar, yerel halk arasında 'ekmek paralarının' elinden alındığına ilişkin artan endişe veren tepki ve bu tepkinin neden olacağı sosyal patlama riski, iş dünyasını da bir hayli kaygılandırmaktadır. Kayıt dışı işçi çalıştıran ve çalıştırmayan firmalar arasında gerilim yaşanması ve emek piyasasının uzun vadede bozulması riskinin ortaya çıkması da endişeye sebep olan etmenler arasında bulunmaktadır. Diğer taraftan özellikle Gaziantep ve Kahramanmaraş gibi illerde yeni işgücü girdisine ciddi ihtiyaç duyulmaktadır (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016).

Suriyeli sığınmacıların ekonomik yönden yol açtığı pozitif durumlar da söz konusudur. Suriyelilerin sağladığı bir pozitif katkı Ortadoğu ülkeleri ile son derece iyi bağlantılara sahip Halepli tüccarların Türkiye'de ticari faaliyetlerini yürütmesidir. "Halep Lokantası", "Suriye Güzellik Merkezi", "Şam Tatlıcısı" gibi örneklerde olduğu gibi, Suriyeli sığınmacılar küçük çapta olsa da Türkiye'de üretime katılmaya başlamıştır. Suriyelilerin açtığı dükkânlar, fırınlar ve ayakkabı üretimi yapan işletmeler ekonomimize katkı

sunar. Bu biçimdeki küçük ve orta ölçekli işletmelerden genelde Suriyelilerin alışveriş yaptığı izlenmektedir. Fakat bu işletmelere ilişkin bir diğer nokta birçoğunun kaçak olmasıdır. Bu durum yerel esnaf arasında haksız rekabet ortamı doğmasından dolayı tepkilere yol açmaktadır. Bu nedenle de sınır illerinde Suriyeli esnaf ile yerel esnaf arasında gittikçe artan gerginlikler gözlemlenmektedir (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 16 Mayıs 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'deki biyometrik verileriyle kayıt altına alınan geçici koruma altındaki Suriyeli sayısını açıklamıştır. Açıklamaya göre Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli sayısı toplam 3 milyon 606 bin 737 kişi olmuştur. Bu kişilerin 1 milyon 953 bin 126'i erkeklerden, 1 milyon 653 bin 611'i ise kadınlardan oluşmaktadır.

2.4.2.Sosyal Sorunları

2.4.2.1.Barınma Sorunu

Barınma öncelikli ihtiyaçlardan biridir. Bütün insanlar yaşamlarını sürdürebilmek için bir barınağa/yuvaya/eve ihtiyaç duyar. Mülteciler yeni bir ülkeye geldiklerinde ilk olarak 'başlarını sokacakları yer konusunda bir hayli problemlerle karşılaşır. Gelen mültecilerin maddi durumları ile karşılaşacakları barınma sorununun niteliği birbiri ile ilişkilidir. Mültecilerin az bir kısmı ise ekonomik anlamda sorun yaşamamakta olduğu düşünüldüğünde, bu durum mültecilerin çoğunu iktisadi nedenlerden dolayı barınma sorunu yaşadığı anlamına gelmektedir. Mülteciler çoğu zaman karşılaştıkları barınma sorunu ile başa çıkmak için birlikte yaşamakta veya düşük ücretli sağlıksız evler kiralamak zorunda kalmaktadırlar (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016).

Suriyelilerin yaşadığı evler çoğunlukla şehrilerin ücra yerlerinde, bodrum veya giriş katı ve bu sebeple karanlık, rutubetli ve sağlıksız şekildedir. Bu evler küçük, güneş almayan ve loş dairelerdir. Hatta kimi zaman evleri üç odalı olan ev sahiplerinin evlerinin her bir odasını bir

sığınmacı aileye verdiği bilinmektedir. Bu koşullarda bir evde 3-4 aile birlikte yaşayabilmektedir (Buz, 2004).

2.4.3.Sağlık Sorunları

Kayıtlı Suriyeli mülteciler, kendilerine verilen kimlik kartları ve bu kartlardaki kimlik numaraları ile sağlık hizmetlerine erişebiliyorlar. Bunun yanında ilaç fiyatının %20'sini de ödeyerek ilaç satın almaktalar. Sağlık gibi önemli bir temel hizmete erişim oldukça önemlidir (Çorabatır ve Hassa, 2013).

Pahalı tedavi gerektiren zamanlarda sağlık hizmetlerinin yetersizliği ortaya çıkmaktadır. Örneğin, bombalardan dolayı sakat kalan insanları hayata döndürmek için pahalı tıbbi müdahaleler gerekebilmektedir. Bunu karşılayacak kaynak sıkıntısının varlığı bilinmekte ve bunun yanında yakınlarını bombalamalarda kaybedenler için travma sonrası destek programları, psikolojik destek, sakat kalanlara protez sağlanması gibi yardımlar da sağlık hizmetleri açısından eksikliği hissedilen alanlar arasında yer almaktadır (Çorabatır ve Hassa, 2013).

2.4.4. Psikososyal Destek Eksikliği Sorunu

Mültecilerin yaşam mekânlarını terk etmek zorunda kalması, farklı bir kültürle karşılaşması ve geldikleri ülkede karşılaştıkları çok çeşitli sorunlardan dolayı çeşitli psikososyal sorunlar yaşamaktadırlar. Sığınmacılar böyle sorunlarla baş edebilmek ve bu süreci sağlıklı geçirmeleri için psikososyal destek sistemlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Ancak sığınmacıların ihtiyaç duydukları psikososyal desteği almamaları; sosyal-kültürel adaptasyon ve sığınma süreçleriyle ilgili bilgiye erişme konusunda sorunlar yaşamasına yol açmaktadır.

Göçmenler ve mülteciler başka bir ülkeye geldiklerinde maddi ve manevi destek sistemlerini kaybetmektedir. Bir destek sistemi oluşturuluncaya kadar psikolojik ve sosyal stresle tek başlarına başa çıkmak zorunda kalmaktadırlar. Çoğu göçmen ve mülteci kendi etnik toplulukları içinde/dışında kişisel ilişkiler, gönüllü dernekler, dini örgütler ya da diğer resmi olmayan iletişim ağları ile destek sistemleri yaratırken, bazıları bunu başaramamaktadır. Göçmenlerin yaşadığı en büyük sorunlar istihdam, sosyal ve psikolojik zorluklar ve ekonomik zorluklardır. Nitekim farklı bir toplum ve kültürde yaşamak pek çok insan için stresli bir haldir (Buz, 2004).

2.4.5.Eğitim Sorunları

Çocukların gelişiminde önemli bir yeri olan eğitim, evrensel bir insan hakkı olarak kabul edilmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesini imzalayan devletler sözleşmenin 28. maddesi gereği bu yükümlülüğü yerine getirmek durumundadır. Vatanından göç etmiş olmak, hiçbir çocuğun eğitim hakkını veya devletin bunu sağlama sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Yine 1951 yılında ortaya konan Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'nin 22. maddesi sığınılan ülkesinin mültecilere eğitim sağlama sorumluluğunu açıklamaktadır (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği [BMMYK]. 1994). Ancak, mülteci çocukların çoğunluğu temel eğitim olanaklarından mahrum kalmaktadır. Yapılan tahminlere göre eğitim alan mülteci çocuk sayısı yüzde 30'u geçmemektedir (BMMYK, 1994). Bu durumda çocuklara verilen temel eğitimin eksik olması, Onun diğer yaşam alanlarında da eksiklik oluşmasına sebep olabilmektedir.

Göç ettikleri ülkede eğitimlerine devam edebilen göçmen çocukların çoğu okullarda dışlanma, maddi zorluklar, dil öğrenememe, arkadaş edinememe gibi problemler yaşamaktadır. Bu durum ise çocukların yeni kültüre uyum sağlamalarını ve sağlıklı bir eğitimden geçmeleri engellemektedir. Dolayısı ile, çocuklar küçük yaştan itibaren ait olamama ve

dışlanma duygusu yaşamaktadır. Daha da kötüsü, Türkiye'ye göç eden mültecilerin büyük bir kısmını Suriyeli çocuklar oluşturmakta ve gün geçtikçe bu çocukların eğitim durumu daha önemli bir sorun haline gelmektedir (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016).

2.5. Göçün Psikolojik Sorunları

2.5.1. Göç ve Stres

Göç eden bireyler, göç sürecinin farklı dönemlerinde farklı etkiler ile karşılaşmaktadırlar. Bu etkiler birey ve aile sağlığı üzerinde farklı sonuçlar yaratabilmektedir (Özen, 1996). Göç süreci boyunca göç eden bireyler işsizlik, sosyal statünün kaybı, yalnızlık, dil engeli, kültürel farklılıklar gibi birçok stresörlerle karşı karşıya kalır.

Stresin sağlık üzerindeki olumsuz etkisine ve stresle başa çıkma mekanizmalarının yetersizliğine bağlı olarak da göç eden bireyler fizyolojik ve psikolojik kökenli birçok sağlık problemi ile de karşılaşmaktadırlar (Hyman, 2004; Farley, 2005).

Genç göçmenlerle yapılan çalışmada, ülkeye ve etnik kökene bağlı olarak göç durumu, şiddete maruz kalma, kültürel uyum durumu, bireyin kendi yaşamını kontrol duygusu, ekonomik zorluklar ve eğitimin psikolojik stres ve psikosomatik yakınmalar üzerine etkisi değerlendirilmiştir. Bu çalışma, psikolojik gerilimin yeni kültüre adapte olamama, bireyin kendi

yaşamı üzerinde düşük kontrol hissi ve ekonomik kaygılar ile ilişkili olduğuna dair temel bir perspektif oluşturmaktadır (Sundquist ,2000)

Psikolojik açıdan incelendiğinde göç eden bireylerin yeni toplum içindeki adaptasyonuna yardımcı olan savunma ve bölünme mekanizmalarını kullandığı görülmektedir (Sundquist ,2000).

2.5.2. Göçün Psiko-sosyal Boyutu

Göç ile birlikte bireyde büyük bir insan topluluğuna ait olma duygusu kaybedilmektedir. Göçün ardından bireyin geleneksel kültürel yaşamdan uzaklaşması, göçün ruhsal anlamda etkilerini de incelemeyi önemli hale getiriyor (Tuna, Parin ve Tanhan, 2012).

Göç eden birey yeni mekâna adaptasyon sürecinde yalnızlık, yabancılık, pişmanlık ve kendini değersiz görme gibi duygular yaşar ve bunun etkisiyle stres kendisini daha yoğun gösterir. Yaşanılan stres ile etkili baş edememe bireylerde anksiyete bozukluğu ve depresyon gibi sağlık sorunları yönünden risk oluşturmaktadır (Tuna, Parin ve Tanhan, 2012).

Psikolojik açıdan incelendiğinde göç eden kişilerin yeni topluma uyum sağlamasına yardımcı olan bölünme ve savunma mekanizmalarını kullandığı görülmektedir. Bölünme göçmenin iki kendilik imajı ve iki yurdu olması ile ilgili duygularını ifade eder. Göçün sebep olduğu bu durum, dört biçimde incelenebilir (Tuna, Parin ve Tanhan, 2012).

Göçmenlerin bu bölünmüş görüşleri arasında geçişler olabilir. Bu geçişler sayesinde kişiler değişen görüşlerinin her birinde haklı olduğu duygusuna kapılır. Bir gün vatan ülküleştirilip yeni gelinen ülke değersizleştiriliken ertesi gün bunun tam tersi yaşanır

1. Bu bölünmüş görüşler fenomenolojik olarak yeniden yakınlaşma biçiminde alt dönemdeki bölünmelere benzese de bu tür birbirine zıt durumlar, gelişimsel olarak daha üst düzey çatışmaların yansıtılmış içeriklerine de sahip olabilir. Örneğin, sınırın iki tarafındaki ülkelerin ve

şehirlerin, erken dönemdeki ebeveyn figürlerini sembolize etmesi söz konusudur.

2. Bölünme, göçmenin kendilik imajını da sarsar. Nitekim vatanını bir gurur kaynağı olarak gören göçmen, ortaya çıkan yeni kendilik biçimi (göç edilen ülke üzerinden) değersizleştirilir ve utanç verici olarak görülür. Böylece bir zamanlar ülküleştiren şey değersizleştirilmeye başlanır.

3. Eğer göç öncesinde kişide birtakım kişilik zayıflıkları varsa, yaşanan bu engellenmeler tüm belirgin nesne ilişkilerine saldırganlığa sebep olabilir. Bu şartlar altında göçmen, sadece göç ettiği ülkesine değil; aynı zamanda kendi vatanına karşı da kin ve nefret duyar. Yeni veya eski ülkeye duyulan nefret duyguları, sıklıkla suçluluğa karşı bir savunma mekanizması olarak karşımıza çıkar.

2.5.3.Travma Sonrası Stres Bozukluğunun Tanılanması

Travma, insanı olumsuz yönde etkilemektedir. Travmatik olay öncesinde güvenilir ve dünyanın yaşanabilir bir mekân olduğunu düşünen ve kavrayan insanlar, travmatik olayların ardından kendilerini kurban olarak görmektedir ve bu durum bireylerde güven duygusunu kaybetme ve yoğun dehşete düşerek kendilerini koruyamayacak şekilde sürekli tehdit altında hissetme duygusu yaratabilir. Travmaya maruz kalan bireylerde örseleyen olayın bir kısmını hatırlayamama, kendisi ve başkaları ile alakalı abartılı negatif inanç gelişimi ve kötümser genellemeler, kendini ve başkalarını suçlama, korku-öfke-panik-tehdit altında hissetme gibi olumsuz duyguları yaşama durumu ortaya çıkarır (Kesici ve Baloğlu, 2017)

Travmaya uğrayan insanın genetik yapısı, daha önceki yaşantıları, travma öncesindeki karakter özellikleri, sorunla baş etme becerisi, travmadan sonraki hayat standartlarında meydana gelen negatif değişiklikler, sabır ve psikolojik dayanıklılık, sosyal destek gibi özellikler trav ile mücadeleyi etkileyen faktörler arasında sayılabilir (Kesici ve Baloğlu, 2017).

Travma sonrası stres bozukluğu travmatik olaylara maruz kalan kişilerde görülen en yaygın durumdur. Günlük yaşamda stresli durumlarda beyinde stres hormonu salgılanmakta, kalp atışı hızlanmakta, kan basıncı artmakta, solunum hızlanmakta ve yoğun terleme görülmektedir. Travmada ise kişi çok ağır strese maruz kalır, beyin aşırı düzeyde stres hormonu salgılar. Ayrıca travmatik olay kişinin bilinçaltında hayati tehdit olarak algılamakta, olay sonlanmasına rağmen kişi olayı hatırtıcı uyaranlarla karşılaştığında beyin daha önceki travma yaşantısında verdiği stres tepkilerini vermeye devam eder (Kesici ve Baloğlu, 2017).

Danışandaki kızgınlık, kaygı, öfke, suçluluk, panik, , üzüntü huzursuzluk gibi olumsuz duyguların tespit edilmesi için kullanılacak ölçme aracı konusunda danışmanlar dikkatli olmalıdır. Ayrıca danışanın duygu durumunu ve yaşam kalitesini belirlemek için, danışmanın yansıtıcı soru, döngüsel soru, derecelendirme soruları ve sokratik soru gibi etkili soru sorma tekniklerinde yeterli bilgi ve beceriye sahip olması gerekir. Ayrıca bir diğer husus danışanlarda ileri düzey patolojik kişilik örüntüsü, panik atak, major depresyon gibi psikiyatrik hastalığının olup olmaması TSSB tedavisinde önemlidir. Danışanda bu rahatsızlıklardan birinin olması durumunda farmakoterapi alması gereklidir. Bu durumda danışmanın, danışanı psikiyatriste yönlendirmesi gerekir (Kesici ve Baloğlu, 2017)

- Travma türleri genel olarak dört çeşittir:

Terrör travması

Cinsel taciz travması

Doğal afet travması

Göç travması

2.5.3.1. Terör Travması

Terörist saldırılarına uğramak travma sonrası stress bozukluğuna sebep olan olumsuz bir yaşantıdır. İnsan eliyle meydana gelen travmatik deneyimlerden biri olan terörizm travmatik olay sınıfına girmektedir. Terör saldırıları insanların güven hissini zedelemek ve halkı korkutmak amacıyla yapılmaktadır (Kesici ve Baloğlu, 2017).

Bireylerde teröristlerle yüz yüze gelinmesi durumunda, ölüm korkusu, belirsizlik, alıkoyma, acımasızlığa ve şiddete uğrama gibi eylemlere maruz kalınmasının, stresi tetiklediğini ifade etmiştir (Quarantelli, 1985). Örneğin Grieger, Fullerton ve Ursano (2003) yaptıkları araştırmada Pentagon'daki terörist saldırıdan kurtulanlar arasında TSSB düzeyinin yüksek olduğunu ve alkol kullanımında da artış görüldüğünü belirtmiştir.

Travma sonrası stresle ilişkili risk faktörleri arasında üniversite eğitiminin olmaması, kadın cinsiyetine sahip olma, bekâr olma, yaralanma, yaralanmanın iyileştirilememesi, patlamanın görülmesi ve bir yakınının ölümü sayılabilir (Njenga, Nicholls, Nyamai, Kigamwa ve Davidson, 2004).

Türk Psikologlar Derneği'nin ve Kızılay'ın (2007) ortak hazıladıkları tanıtım yazısına göre, terör olayları yaşamın anlamını sorgulama ve yaşama karşı güvensizlik gibi olumsuz tutumlara yol açmaktadır. Ayrıca, teröre maruz kalan kişilerde yorgunluk, gerginlik, yeme bozuklukları, uyku problemleri, kalp atışlarında düzensizlik ve ani irkilmeler; öfke, suçluluk, şok, korku, kaygı, umutsuzluk ve çaresizlik duyguları; güvensizlik, huzursuzluk, kendini reddedilmiş ya da yalnız hissetme, aşırı suçlayıcı ve yargılayıcı olma, her şeyi kontrol altında tutma isteği, olaylara ve çevreye karşı ilgide azalma; olayı hatırlatan en küçük ipuçlarının kişiyi o ana götürmesi, olayla ilgili sahnelerin sürekli akla gelmesi, bir işe yönelmekte ve karar vermede güçlükler görülebileceği ifade edilmiştir (Akt., Şavur ve Tomas, 2010).

2.5.3.2. Cinsel Taciz Travması

Cinsellik içeren sözler, cinsel taciz, kişinin istemediğini belirtmesine rağmen devamlı olarak tekrar edilen flört teklifler, istenmeyen fiziksel dokunuşlar, fiziksel baskı, zorlama ya da içinde pornografik içerikli fıkra veya resimlerin yer aldığı elektronik postaları diğer kişilere gönderme ve cinsel temalı “şaka”lar travmatik yaşantılar kategorisinde bulunan davranışlardır (Solmuş, 2005).

Çocuklukta yaşanmaya başlanan cinsel istismar ile yetişkin kadınlarda psikolojik sorunlar arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmada, kaygı, öfke, depresyon, mağduriyet, cinsel sorunlar, madde kullanımı, intihar, kişiler arası problemler, obsesyonlar ve kompulsiyonlar, ayrışma, travma sonrası stres tepkileri ve somatizasyon belirtileri ile cinsel taciz arasında anlamlı düzeyde ilişkiler olduğunu ortaya çıkarmıştır. (Houskamp, Pollock ve Briere ,1996).

Dube, Anda, Whitfield, Brown, Felitti, Dong ve Giles (2005) cinsel istismara uğramış bireyler üzerinde yaptıkları araştırmada, bu bireylerin intihara teşebbüs etme oranının iki kat daha fazla olduğunu, yine cinsel istismara uğrayan kişilerin alkolik bir bireyle ile evlenme ihtimalinin %40 daha yüksek olduğunu ve evliliklerinde problemlerle karşılaşma ihtimalinin yaklaşık %40-50 daha fazla olduğunu belirtmiştir.

Cinsel istismara uğramış çocukların uğramayan çocuklara göre daha fazla korku, travma sonrası stres bozukluğu, davranış sorunları, cinsel sorun yaşadığını ve benlik saygısı seviyelerinin düşük olduğunu ifade etmektedir (Kendall-Tackett, Williams ve Finkelhor, 1993),

Çocuklarda fiziksel, duygusal ve cinsel tacizin ruh sağlığı üzerine etkisini incelendiğinde tüm istismar türlerinin psikopatolojik durumlara neden olduğu ortaya çıkmıştır. İstismara uğrayan bireylerde yetişkin yaşamda cinsel zorluklar, düşük özgüven ve kişiler arası ilişkilerde problemler olduğu görülmüştür (Mullen, Martin, Anderson, Romans ve Herbison, 1996).

Çocuklukta cinsel ve fiziksel istismarın psikolojik sonuçlarını inceledikleri araştırmada hem fiziksel hem de cinsel taciz vakalarının erişkinlikte kurban olma davranışı ile ilişkili olduğunu, bunun yanında çocuklukta istismara uğrayan kişilerde travma belirtilerinin görüldüğünü ortaya koymuştur. (Briere ve Elliott, 2003).

Beitchman, Zucker, Hood ve Akman'nın (1991) cinsel istismarının kısa ve uzun dönemde ergenlere etkileri üzerinde yaptıkları çalışma sonuçlarına göre; ergenlerin en çok şikâyetçi olduğu konular; eşcinsellik, cinsel memnuniyetsizlik, rastgele herkesle cinsel beraberlik ve kurban olma davranışının ortaya çıkmasıdır. En yaygın görülen sorunlar ise depresyon, intihar düşüncesi veya istismar davranışlarında bulunmalarıdır.

2.5.3.3. Göç Travması

Göçmenler yolculuk esnasında ve göç ettikten sonra birtakım zorbalıklara maruz kalmaktadırlar. Yolculuk esnasında maruz kaldıkları güçlükler kaçakçıların dayak, gasp, tecavüz ve sömürüleri ile karşı karşıya kalmalarıdır. Bunun yanı sıra, göçmenler yolculuk sırasında ailelerinin ve arkadaşlarının ölümüne tanık olabilmektedir. Tüm bu yaşantılar göçmenler üzerinde büyük travmalar doğurmaktadır (Sutherland, 2015).

Bagheri (1992)'nin 111 İranlı göçmenin katılımı ile yaptığı çalışmaya göre fiziksel ve psikolojik işkenceye maruz kalıp göç etmek durumunda kalan göçmenlerde, depresyon travma sonrası stres bozukluğu ve kaygı bozuklukları görülmüştür (Bagheri 1992).

Gün ve Bayraktar'ın (2008) yurt içinde göç eden ergenlerin benlik saygısı ve yaşam doyumu üzerine yaptıkları karşılaştırmalı bir araştırmada, göç eden ergenlerin göç etmeyenlere göre benlik saygısı ve yaşam doyumu düzeyinin daha düşük olduğu görülmüştür. Göç eden ergenlerin benlik saygısı, yaşam doyumu, sosyal destek ağları ve kültürlenme düzeyleri

cinsiyet ve yaş değişkenine göre anlamlı farklılaşma göstermiştir. Okula giden ergenlerin yaşam doyumu çalışan ergenlere göre daha yüksektir. Ayrıca göç etmiş ve geri dönmek isteyenlerin kültürlenme seviyesi düşük, yakın ilçelere göç edenlerin kültürlenme düzeyleri İzmir'e göç edenlerden daha yüksektir (Gün ve Bayraktar, 2008).

Toplama kampında yaşayan Kamboçyalılardan travma sonrası stres bozukluğu tanısı alan bireyler arasında bir terapi programına katılan 12 kişi üzerinde yaptıkları incelemede, bir senelik tedavi sürecinin ardından en çok iyileşmenin kabuslar, uyku bozuklukları ve ürkütücü reaksiyonlar üzerinde olduğunu, en az iyileşmenin ise kaçınma davranışları, utanç ve başkalarını önemsememe davranışı üzerinde olduğunu bildirmişlerdir. Araştırmacılar, bu ölçüde önemli travmaya maruz kalmış kişilerin tedavisinde antidepresan ilaç kullanımının destekleyici psikoterapötik bir müdahale olduğunu ifade etmişlerdir (Boehnlein, Kinzie, Ben ve Fleck 1985).

2.6. Suriyeli Mülteci Krizi ve Türkiye'deki Suriyeliler

2.6.1. Suriyeli Mülteci Krizi

Arap Baharı rüzgârıyla Suriyede başlayan gösteriler 2011 Nisan ayı itibarı ile krize dönüşmüş ve ülke iç savaşta doğru sürüklenmiştir. İç savaşın ülke çapında yayılması ve yaşam şartlarının zorlaşması ve hatta can güvenliğinin kalmaması, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamaması gibi sebeplerden dolayı Suriyeliler ülkelerini terk etmek durumunda kalmıştır (Tunç, 2015). Suriye'de yaşanan gelişmeler neticesinde yaşanan kitlesel iç ve dış göç, dünyanın en büyük insani krizlerinden birisini yaratmıştır (Tunç, 2015).

Bu krizin ardından Suriyeden Türkiye'ye doğru sığınmacı akımı başlamıştır. 29 Nisan 2011 tarihinde Türkiye'ye ilk katile giriş yapmıştır. Yaşanan savaş boyunca Birleşmiş Milletler'in (BM) resmi raporuna göre 6 milyona yakın Suriyeli evlerini terk ederek ulusal sınır içinde güvenli bölgelere göç etmiştir. Yaklaşık 4 milyon insan ise ülke dışına göç etmiştir.

Türkiye Suriye ile tarihi, kültürel ve komşuluk bağlarının gücünü göz önünde bulundurarak toplu göç hareketinin başladığı günden itibaren göç eden Suriyelileri geri çevirmemiş uyguladığı “açık kapı politikası” ile 4 yıl içinde en çok Suriyeliyi kabul eden ülke konumuna gelmiştir. Bu dört yıl içinde Suriyelilerin %44’ü Türkiye’ye göç etmiştir (Tunç, 2015)

Yaşanan bu gelişmeler sonucunda, Türkiye’ye göç eden Suriyelilerin sayısı her geçen gün artmış ve bu sığınmacıların da zaman içerisinde Türkiye’de kalma eğilimleri sürekli artış göstermektedir. Bu eğilim dünyanın başka ülkelerinde de gözlenebilen ve göçün doğasına uygun bir durum olarak kabul edilmektedir. Bugün Suriyedeki iç savaş sonlansa dahi, Suriyelilerin çoğunun harabe haline gelen yerleşim bölgelerinin tekrar yaşanabilir duruma getirilene kadar ülkelerine geri dönmeyeceği tahmin edilmektedir (Tunç, 2015).

Erdoğan’ın (2014) ifade ettiği gibi göç ettikleri ülkede yaşama tutunmayı başaran insanlar, ülkelerinde daha kötü yaşam koşulları olması durumunda özellikle de savaş ortamı varsa göç ettikleri ülkede kalmayı tercih etmektedirler. Türkiyedeki Suriyeli sığınmacıların bir kısmı barış ve huzur ortamının sağlanması durumunda geri dönebileceklerini ifade etseler de bunun kısa ve uzun vadede çok zor olduğunu kabul etmektedirler. Yani göç eden Suriyelilerin çoğunun geri dönmeme ve yaşamlarını Türkiyede sürdürme ihtimali oldukça yüksektir.

Bu durum Türkiye’nin sosyal yaşamı için; hem Türk halkı hem de Suriyeli sığınmacılar açısından özellikle sosyal uyum politikaları bağlamında pekçok önlemin alınmasını zorunlu hale getirmiştir. Göç eden ve göç alan toplumların dinamiklerinin tespit edilmesi uygulanabilirliği olan politikalar üretilebilmesi için gerekli bir husustur (Tunç, 2015).

2.6.2. Suriyeli Mültecilerin Göç Hareketi (Tanımlama)

Suriye’de yaşanan iç savaş sebebiyle meydana gelen göç hareketi; şekli itibariyle “kitlesele”, nedenleri itibariyle “siyasi”, taşıdığı şartlar itibariyle “zorunlu”, coğrafi sınırlar itibariyle bir “dış göç” hareketidir (Tunç, 2015).

2.6.3. Göçün Türkiye’deki Suriyeliler ve Toplum Üzerindeki Etkileri

Türkiye, Suriyeli mülteci krizinden siyasi, toplumsal ve ekonomik olarak etkilenen ülkelerin başında gelmektedir (Koyuncu, 2014).

Göçün yoğunlaşmasıyla Türkiye içerisinde bir takım etkileşimler meydana gelmeye başlamıştır. Suriyelilerin Türkiye’ye etkileri; ekonomik, toplumsal, siyasi ve güvenlik ile temel hizmetler başlıkları altında incelenebilir (Tunç, 2015).

2.6.3.1. Suriyelilerin Toplumsal Etkileri

Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacılara ilişkin yapılan alan araştırmasına göre Suriyeliler ile yerel halk arasında farklı kültür, dil ve yaşam tarzından kaynaklanan problemlerin, Suriyelilere yönelik tepkilerin en önemli sebeplerinden biri olduğu tespit edilmiştir. Bu durum toplumsal etki bağlamında uyum ve kabul sürecini zorlaştırmaktadır (Oytun ve Gündoğar, 2015).

Suriyeli sığınmacıların toplumsal bağlamada edindiği fırsatlar ise göçün ardından oluşan çok kültürlülük ve evliliğin sosyal kaynaşma araçlarından birisi olmasıdır. Ancak Türkiye’deki Suriyelilerin sebep olduğu risk ve tehditler ortaya çıkardığı fırsatlardan çok daha fazladır. Bu risk ve tehditleri toplumsal tehdit algıları, bireysel tehdit algıları, kente yönelik tehdit algıları ve Suriyelilere yönelik tehditler olarak sınıflandırlandırabiliriz (Tunç, 2015).

2.6.3.1.1. Toplumsal Tehdit Algıları:

Suriyelilerin mezhep, etnik köken gibi kültürel verileri ile şehrin sosyal dokusu arasında ters orantılı bir ilişki vardır. Yani, Suriyelilerin demografik verileri şehrin sosyal dokusundan farklılaştıkça bölge halkının güvensizlik duygusu ve Suriyelileri tehdit olarak görme hissi artmaktadır. Bu durum bazı şehirlerde mezhepsel ve etnik kutuplaşmalara sebep olmaktadır (Oytun ve Gündoğar, 2015).

2.6.3.1.2. Bireysel Tehdit Algıları:

Farklı kültür ve hayat tarzından kaynaklanan sebeplerden dolayı bölgede gayri resmi evliliklerde, Suriyeli gelinlerden kaynaklı boşanmalarda artış olduğu görülmektedir. Çok eşlilik ve nüfusa kaydedilemeyen çocukların varlığı ise başka bir problem sahasını teşkil etmektedir. Bütün bu durumlar, başta kadınlar olmak üzere halkın Suriyeli kadınlara yönelik tepkisini artırmakta toplumsal kabulü güçleştirmektedir (Oytun ve Gündoğar, 2015).

2.6.3.1.3. Kente Yönelik Tehdit Algıları:

Suriyelilerin düşük kira ödemek için merkeze uzak mahallelere yönelmektedir ve çarpık yapılaşma ve gecekondulaşmadaki artışa neden olmaktadır. Suriyelilerin merkeze uzak mahallelerde bir arada yaşamlarını sürdürmeleri ise uyum sürecini zorlaştırmaktadır (Tunç, 2015).

2.6.4. Suriyelilerin İşgücüne (istihdama) Etkileri

Suriyelilerin istihdama etkileri incelendiğinde risk ve fırsatların birarada olduğu görülmektedir. BMMYK'nın verilerine göre, Suriyeli sığınmacıların %42,3'ü 18-59 yaş aralığındaki çalışma çağındaki gençlerden ve yetişkinlerden oluşmaktadır. Bu veriler, çalışma potansiyeli olan nüfusun iş gücüne katılımı anlamında değerlidir ve istihdam açısında Suriyeli mültecilerin olumlu yansımasıdır. Türkiye'de Suriyelilerin sahip olduğu şartlı mülteci statüsü çalışma izni almalarını kolaylaştırmakta ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvurma hakkını sağlamaktadır. Ayrıca Suriyelilerin

çalışma şartları ve sürelerin güvence altına alınmıştır. Bunun yanı sıra ticari işyeri açabilme olanağı da verilmiştir (Tunç, 2015).

Suriyeli sığınmacıların istihdam bağlamında sağlamış olduğu olumlu gelişme çok fazla vasıf gerektirmeyen sanayi ve tarım sektörü, fabrikalar gibi iş kollarında çalışabilmeleridir. Ancak bunu kullanırken toplumsal hassasiyetlerin göz önünde bulundurulması ve yerel halkın çalışmayı istemediği iş alanlarındaki eksikliğin giderilmesine öncelik verilmesi yararlı olacaktır (Oytun ve Gündoğar, 2015).

Hukuki açıdan bakıldığında Suriyelilerin çalışma izni ve iş piyasasına girişleri yasal bir düzenleme ile belirlenmediği için yerel halkın Suriyelilere çalışma izni verilmesi konusunda olumsuz algıları bulunmaktadır. Bu da toplumsal yaşamda sorunlara yol açmaktadır. İş piyasası suiyeli sığınmacıların dünyanın dört bir yanındaki kitlesel göç hareketlerinde olduğu gibi, yerel halkta yarattığı en önemli tedirginlik alanlarından biridir (Erdoğan, 2014).

Suriyeli kadınların eğitim düzeyi düşüktür. Bu da önemli bir kısmının gelir sağlayacak bir mesleğe sahip olmasını engellemekte ve işgücü piyasasına katılım oranını düşürmektedir (Erdoğan, 2014). Rakamsal açıdan baktığımızda Suriyeli kadınların %64'ünün ilkokul mezunu, okuryazar veya okuryazar olmayan gruptadır (AFAD, 2014).

Oytun ve Gündoğar'ın (2015) yaptığı araştırma sonuçlarına göre işverenler Suriyelileri yerel halkın çalışmak istemediği vasıfsız işgücü gerektiren iş kollarında çalıştırmaktadır. Bu sayede bu iş kollarındaki açığı kapatmaktadırlar. Bu durum çalışma kapasitesi olan nüfusun işgücüne yarar sağladığı şeklinde değerlendirilebilir. Diğer yönden Suriyeli sığınmacıların işgücü piyasasına yönelik tehdit/risk alanları şu şekilde ifade etmek mümkündür:

İşgücü Piyasasına İlişkin Tehditler: İşgücü piyasasının uzun vadede bozulması riskini ortaya çıkaran sebepler; küçük işletmelerde kaçak ve kayıt

dışı işçi çalıştırılmasının yaygınlaşması ve yapılan yasal düzenlemelerin kayıt dışı çalıştırmaları engellemek için yeterli olmamasıdır. Suriyeli ailelerin paraya olan ihtiyaçları sebebiyle çocuklarını okutmak yerine çalışmaya göndermeleri, çocukların ucuz işgücü olarak kullanılması riskini doğurmaktadır. Öte yandan makroekonomik açıdan işsizlik rakamlarının yüksekliği ve kayıt dışı işçi çalıştırmayan ve çalıştıran şirketler arasında oluşan haksız rekabet, iş gücü piyasasına ilişkin diğer tehditler ve risklerdendir.

2.6.5. Suriyelilerin Güvenlik Üzerine Etkileri

Suriyeli sığınmacıların eğitim imkânlarından faydalanamaması ve yaşam şartlarının zorluğu gelecekte suç oranlarının artması gibi bazı sosyal sorunları beraberinde getirecektir (Oytun ve Gündoğar, 2015). Siyasetin bir parçası haline gelen Suriyeliler konusu, toplumsal açıdan kaygıya yol açan birtakım sorunları gündeme getirmektedir.

Gelir düzeyinin ve eğitim seviyesinin düşük olması, devam eden olumsuz yaşam şartları kadınları ve gençleri her tür istismara açık hale getirmektedir. Suriyelilerin yaşam koşulları çeşitli yasa dışı işlere bulaşmaları açısından uygun zemin yaratmakta özellikle Suriyeli genç erkekleri madde kullanımı ve satışı açısından istismar edilme tehlikesi ile karşı karşıya bırakmaktadır. Suriyelilerin belli mahallelerde bir arada yaşamlarını sürdürmesi gelecekte güvenlik problemlerinin oluşmasına zemin hazırlamaktadır (Oytun ve Gündoğar, 2015).

2.6.6. Suriyelilerin Temel Hizmetler (Sağlık, eğitim, belediye hizmetleri vb.) Üzerine Etkileri:

Suriyeli sığınmacıların temel hizmetler alandaki etkilerini hem halk açısından hem de Suriyeliler açısından incelemek gerekir. Bu açıdan, Suriyelilerin en çok karşılaştıkları problem alanları sağlık, barınma eğitim alanında kendisini göstermektedir (Ataman, 2015).

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli:

Bu araştırmada Türkiye’de Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Göç Travmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, toplumsal ve beşeri problemleri ortaya koymak için çeşitli araştırma geleneklerine dayalı bir anlayış oluşturmaya yönelik araştırma sürecidir. Bu yöntemde araştırmacı verileri doğal ortamda toplar, katılımcıların görüşlerini ayrıntılı bir şekilde rapor eder ve bütüncül bir resim ortaya koyar (Creswell, 1998).

Yıldırım ve Şimşek’e (2013) göre nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve

olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konduğu bir süreçtir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu açıda bir olguyu bütüncül bir şekilde incelemek amaçlandığı için nitel araştırmanın doğasına uygunluk göstermektedir. Araştırmada bir nitel araştırma deseni olan olgu bilim (fenomenolojik yaklaşım) kullanılmıştır. Fenomenoloji deseni kişinin bakış açısından paranteze alınan varsayımları ve algılamının doğal yollarını ele almaktadır (Lester, 1999).

Nitel araştırmada yaygın bir şekilde kullanılan fenomenoloji deseninin amacı herhangi bir olguya dair yaşanan deneyimi tanımlar (Waters, 2015). Bunun yanı sıra kişilerin belli bir duruma dair olguları nasıl anlamlandırdığına açıklık getirmeyi amaçlar (Lester, 1999). Nitekim sosyal bilimlerin temel amacı çeşitli insan toplumlarının sosyal gerçeklikleri nasıl nitelendirdiğini anlamaktır. Bu bakımdan sosyal bilimciler araştırmacının oluşturduğu nestel gerçekliğin ötesinde öznel gerçekliğe odaklanır. Bu sebeple ele alınan gerçeklik mutlak gerçek değildir (Şişman, 1998). Epistemolojik bakımdan değerlendirdiğimizde ise bu yaklaşım öznellik ve bireysel bilgi paradigmasına dayanır (Lester, 1999)

3.2.Çalışma grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu Suriye'den Türkiye'ye göç eden Ankara, Gaziantep, Hatay, Kilis ve Konya ilinde yaşayan, yaşları 22-62 aralığında olan toplam 35 yetişkinden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 39.71'dir. Çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme çeşitlerinden olan ölçüt örneklemede, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan kişiler çalışmaya dâhil edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Katılımcıların araştırmaya dâhil edilmesinde Suriyeden Türkiye'ye göç etmiş olması ve yetişkin bireyler olması ölçüt alınmıştır. Katılımcılara dair kişisel bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

3.3.Geçerlik ve Güvenilirlik

3.3.1. Geçerlik

Araştırmalarda geçerlilik elde edilen sonuçların ne kadar doğru olduğunu ifade etmektedir. İki tür geçerlik vardır; dış geçerlik ve iç geçerlik. Dış geçerlik araştırma sonuçlarının evrene genellenebilirliği anlamına gelirken, iç geçerlik araştırma sürecinde takip edilen adımların gerçeği ortaya çıkarma yeterliği anlamına gelmektedir (LeCompte ve Goetz, 1982'den akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013). Doğası gereği nitel araştırmalarda genellenebilirliği sağlamak güçtür. Dolayısı ile genelleme yerine "aktarılabirlik" (transferability) kavramı kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Toplanan verilerin ayrıntılı bir şekilde rapor edilmesi bu araştırmanın geçerliğini arttıran önemli bir unsurdur. Bunun yanı sıra yüz yüze ve derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmesi, elde edilen sonuçların katılımcılar tarafından teyit edilmesi de çalışmanın geçerliğini arttırmaktadır.

3.3.2. Güvenilirlik

Nitel araştırmalarda nicel araştırmadan farklı olarak tutarlık ve güvenilirliği sağlamanın çeşitli yolları vardır. Bunlar, araştırma süreci adımlarının ayrıntılı bir şekilde betimlenmesidir. Bu adımları şu şekilde sıralayabiliriz; örneklem seçimi, veri toplama araçlarının hazırlanması süreci, veri toplama yöntemi, analizin nasıl yapıldığı vb. (LeCompte ve Preissle, 1993'den akt. Merriam, 1998). Ayrıca güvenilirliği arttırmak için çalışma grubunun özelliklerinin ayrıntılı bir şekilde tanımlanmasında yarar vardır. Bu araştırmada da katılımcılara yönelik geniş bilgi verilmesi araştırmanın güvenilirliğini arttırmaktadır. Ayrıca analiz sürecinde araştırmacının diğer bir araştırmacı ile (danışman öğretim üyesi) verileri tema ve kategori bakımından ayrı ayrı karşılaştırması da araştırmanın güvenilirliğini arttıran bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra araştırmacının rolünü tanımlaması, kavramsal çerçevenin ayrıntılı bir şekilde verilmesi, veri toplama ve analiz süreçlerinin de detaylı şekilde açıklanması araştırmanın güvenilirliğini arttırmaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara Dair Kişisel Bilgiler

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Medeni hali	Çocuk sayısı	Eğitim durumu	İş durumu	Gelir Durumu	Türkiye'de Yaşama Süresi
K1	62	Kadın	Evli	6 E,3.K,3	Yüksek okul	x	500	3 yıl
K2	54	Erkek	Evli	10 E,6.K,4	Lise	x	1500	5 yıl
K3	53	Kadın	Evli	10 E,6.K,4	Okuma yazma yok	x	1500	5 yıl
K4	38	Erkek	Evli	4 E,2.K,2	Yüksek lisans	Evet	7000	6 yıl
K5	31	Erkek	Evli	3 E,2.K,1	Üniversite	Evet	4000	5 yıl
K6	41	Erkek	Evli	3 E,2.K,1	Üniversite	Evet	3500	3 yıl
K7	52	Erkek	Evli	5 E,2.k,3	İlkokul	Evet	3500	3 yıl
K8	26	Kadın	Evli	1 K,1	Üniversite	Evet	1800	3 yıl
K9	28	Erkek	Evli	1 K,1	Üniversite	Evet	2100	2 yıl
K10	30	Erkek	Bekar	x	Üniversite	Evet	4000	3 yıl
K11	37	Kadın	Evli	4 E,4.K,1	Üniversite	Evet	3500	3 yıl
K12	41	Erkek	Evli	2 K,2	Üniversite	Evet	4800	4 yıl
K13	52	Erkek	Evli	6	Üniversite	x	1500	3 yıl

				E,4.k,2					
K14	43	Kadın	Evli	6	Üniversite	x	1500	4 yıl	
				E,2.k4					
K15	35	Kadın	Evli	2	Yüksek	Evet	1600	4 yıl	
				E,2	okul				
K16	41	Kadın	Evli	1	Üniversite	Evet	1600	6 yıl	
				E,1					
K17	50	Erkek	Evli	1	Üniversite	Evet	1500	6 yıl	
				E,1					
K18	40	Kadın	Evli	3	Ortaokul	Evet	1700	3 yıl	
				E,3					
K19	32	Erkek	Evli	1	Ortaokul	Evet	2000	4 yıl	
				K,1					
K20	30	Erkek	Evli	2	Üniversite	Evet	3000	5 yıl	
				K,2					
K21	25	Erkek	Evli	1	Yüksek	Evet	4000	3 yıl	
				K,1	okul				
K22	30	Erkek	Bekar	x	Üniversite	Evet	3000	3 yıl	
K23	50	Erkek	Evli	5	Ortaokul	Evet	2000	5 yıl	
		Türkmen		E,3.K,2					
K24	39	Erkek	Evli	4	Ortaokul	Evet	1600	7 yıl	
		Türkmen		E,3.K,2					
K25	60	Erkek	Evli	4	İlkokul	Evet	1500	7 yıl	
		Türkmen		E,1.K,3					
K26	40	Erkek	Evli	1	Okuma	Evet	1600	7 yıl	
		Türkmen		K,1	yazma				
					yok				
K27	24	Erkek	Bekar	x	Yüksek	Evet	2000	3 yıl	
					okul				
K28	27	Erkek	Bekar	x	Üniversite	Evet	500	4 yıl	
KK29	22	Kadın	Evli	1	Lise	Evet	1600	4 yıl	

K,1									
K30	37	Kadın	Bekar	x	Üniversite	Evet	2000	3 yıl	
K31	27	Erkek	Evli	1	Üniversite	Evet	1600	3 yıl	
K,1									
K32	55	Erkek	Evli	3	Üniversite	Evet	2800	6 yıl	
E,2.K,1									
K33	51	Kadın	Evli	5	Yüksek	Evet	2000	7 yıl	
		Türkmen		E,2.K,3	okul				
K34	55	Erkek	Evli	5	Üniversite	Evet	2500	7 yıl	
		Türkmen		E,2.K,3					
K35	32	Kadın	Evli	4	İlkokul	Evet	1600	6 yıl	
		Türkmen		E,1.K,3					

Etik ilkeler gereği araştırmada katılımcıların isimleri verilmemiş, kadın katılımcılar K1, K2, K3..., erkekler ise E1, E2, E3... şeklinde adlandırılmıştır.

3.4.Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacı tarafından alan yazın taraması sonucu oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşmeler hem sabit seçenekli cevaplamaya hem de ilgili alanda derinlemesine cevap almaya imkân verir. Analizinin kolay olması, gerektiğinde derinlemesine bilgi edinmeyi sağlaması ve görüşülen kişinin kendini ifade etmesini sağlaması gibi avantajlarından dolayı nitel araştırmalarda en çok tercih edilen veri toplama tekniklerinden biridir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2014).

Görüşme formunun geçerliğini sağlamak için görüşme formu Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde görev yapan öğretim 3 öğretim elemanın görüşü alınmıştır. Ayrıca mültecilerle çalışma yapan 2 öğretim üyesinin görüşüne başvurulmuştur. Daha sonra pilot

uygulamalar yapılmış ve alınan tüm bu sonuçlara göre düzeltmelerle görüşme formları uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

3.5. Veri toplama süreci

Katılımcılarla görüşme yaparken gönüllülük ilkesi dikkate alınmıştır. Katılımcılara yapılan görüşmeler esnasında, kendilerini kötü hissetmeleri halinde görüşmeyi bırakabilecekleri ve çalışma sonrasında da psikolojik destek sunulacağına dair güvence verilmiştir. Yani katılımcılara çalışmadan dolayı bir zarar görürlerse psikolojik yardım sağlanacağı ifade edilmiştir. Araştırma sürecinde veriler yüz yüze yapılan görüşmeler yolu ile toplanmıştır. Görüşmeler yapılmadan önce katılımcılara araştırmanın amacı ve konusu hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca görüşmelerde katılımcıların kimliklerinin de saklı kalacağı vurgulanmıştır. Görüşmeler katılımcılardan alınan izinle ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiş ve görüşmeler yoluyla toplanan veriler araştırmacı tarafından transkript edilmiştir. Görüşmeler ortalama 40 dakika sürmüştür.

3.6. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinde betimsel analiz ve içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, elde edilen verilerin döncedenbelirlenen temalara göre özetlenip yorumlandığı yaklaşımdır. Bu kapsamda veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalar çerçevesinde düzenlenmiştir. Yapılan görüşmeleri okuyucuya yansıtmak için de doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bu analiz yönteminde amaç, bulguları organize edilmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuyla paylaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde geçici koruma statüsündeki Suriyelilerle yapılan görüşmelerin analizi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Yapılan betimsel analiz sonucunda 7 tema ortaya çıkmıştır: Göçün sebepleri, Göç öncesinde Suriye’de yaşanan travmatik olaylar, göç sonrası duygu-durum, göç sırasında karşılaşılan durumlar, göç sorunları ile başa çıkma stratejileri, gelecek beklentisi, göçmenlerin sorunları ile başa çıkması için öneriler. Elde edilen temalar ise kendi içinde kategorilere ayrılmaktadır.

1. Göçün Sebepleri

Tablo 2. Göçün Sebepleri Teması

Tema	Kategori	Katılımcı Sayısı
	1- Tecavüz Korkusu	1

Göçün sebepleri	2- Tutuklama	6
	3- Askerlik Korkusu	6
	4- İşsizlik	9
	5- Temel İhtiyaçların yetersizliği	14
	6- Can Güvenliği	30

Tablo 2’de görüldüğü gibi göçün sebepleri teması can güvenliği, temel ihtiyaçların olmaması, işsizlik, askerlik korkusu, tutuklama ve tecavüz korkusu kategorilerinden oluşmaktadır.

Araştırma katılımcılarından K2 ise Türkiye’ye tecavüz korkusu sebebi ile göç ettiğini söylemiştir. Bu konudaki korkusunu “En çok korktuğumuz şey, rejim güçlerinin bizim köyümüze saldırıp bizi öldürmesi ve hanımlarımızı tecavüz etmesidir” cümleleri ile dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 6 kişi benzer şekilde Suriye’den Türkiye’ye göç sebebinin tutuklanma korkusu olduğunu söylemiştir. Örneğin K4 Bu konudaki yaşantısını ise “Esad istihbaratı beni arıyor diye bir haber geldi. Ben de açıkçası tutuklanmaktan korktum. Ben ve ailem risk altındaydık” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan 6’sı Suriye’den Türkiye’ye askerlik korkusu ile göç ettiğini dile getirmiştir. Örneğin K6 “Zalim Esad rejimi beni askere çağırabilir. Bunun için böyle bir ülkeden kaçmak en iyisidir” cümleleri ile ifade etmiştir.

Araştırma katılımcılarından 9 Suriyeli göçmen göç sebebinin işsizlik sorunu olduğunu söylemiştir. Örneğin, K32 bu konudaki yaşantısını “Savaş

nedeniyle iş durdu sınırlar kapandı iş yapılmaz hale geldim. Aldım çocuklara buraya geldim” sözleri ile ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan 14 Suriyeli göçmen, göç sebebinin Suriye’de savaş esnasında temel ihtiyaçlarını karşılayamaması olduğunu söylemiştir. Örneğin K5 bu konudaki yaşantısını “Su ve elektrik kesilmesi, yemek kıtlığı” şeklinde ifade ederken K3 “Hayat bize çok dar oldu. Evlatlarım iş bulamıyordu. Geçinmek için paramız yoktu. Açlığa dayanmıyorduk. Hatta çoğu zaman ekmek bulamayınca nohut haşlayıp yiyorduk. Evlatlarımız ve kadın olarak kendimiz için çok korktuk” cümleleri ile dile getirmiştir.

Katılımcılardan 30’u Suriye’den Türkiye’ye göç etme sebebinin can güvenliği olduğunu ifade etmiştir. Örneğin K25 “Can güvenliği yoktu. Füze düşer. Bomba düşer” cümleleri ile bu görüşünü dile getirmiştir. Bir başka katılımcı K14 ise görüşlerini “Savaş ve korku, Evde otururken rejimin attığı varil bombaları yüzünden her anda kendimi ve ailemi kaybedecekmiş gibi hissediyordum. Önemli olan güvenlik. Bu da Suriye’de bulunmamaktadır. Bunun için çıkmaya karar verdim” şeklinde dile getirmiştir ayrıca K15 “Güvensizlik ve ölümden kaçmaktır. Oğlum okuldakken üzerine bombardıman vardı. O andan itibaren ailem için çok korktum. Evimizin üzerine bir bomba düştü. Kanas bana birkaç kere mermi sıktı ama isabet edemedi Allah’a şükür-. Bunları yaşayınca “bu savaşın içinde yaşanmaz” dedim ve ailemle çıktım” cümleleri ile dile getirmiştir.

2. Göç Öncesinde Suriyede Yaşanan Tramvatik Olaylar

Tablo 3. Göç Öncesinde Suriyede Yaşanan Tramvatik Olay Teması

Tema	Kategori	Katılımcı Sayısı
Göç öncesinde Suriye’de yaşanan	1- Bomba Uçak Sesi	14
	Duyuma/Saldırıya	
	Tanık Olma	

tramvatic olay	2- Ceset Görme	11
	3- Yakın Kaybı	10

Tablo 3’da görüldüğü gibi göç öncesinde Suriye’de yaşanan tramvatic olay temasında gösterilen ilk şey yakın kaybı, bomba uçak sesi duymasaldır ya tanık olma ve ceset görme olmak üzere kategorileştirilmiştir.

Araştırma katılımcılarından 10’u Yakın Kaybı açısından ifade etmiştir. Örneğin K26 bu konudaki yaşantısını “Abimi kaybettim. Mahalleyi bomba düştü. O halde 6 kişi öldü. Allah kimseye yaşatmasın” cümleleri ile dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 11’i Ceset Görme açısından ifade etmiştir. Örneğin K14 bu konudaki yaşantısını “Bir zamanlar bir aileyi enkaz altındayken gördüm. Ailenin hepsi yıkıntı altında kalmıştı. Onların görünüşleri beni çok etkiledi. Şimdiye kadar hafızamdan silemedim görüntülerini. Oturduğum mahallede bir varil bombası düştü. Bir bina insanların başları üzerine yıkıldı. Ben de korkmaktan şeker hastası oldum. Binanın içindeki insanların hepsi öldü” cümleleri ile dile getirmiştir ayrıca K7 “Uffff. Buna cevap vermek ne kadar zor bir şeydir. Halep’te gözümün önünde iki rejim asker birbirlerine girdiler. Biri ötekine bomba attı. Bombanın düştüğü evde 3 çocuk ve bir kadın vardı. Onlar hepsi oldu. Onların cesetlerini parça parça kadirdik. Bu olay beni çok şiddetli etkiledi” sözleri ile dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 14’dü Bomba Uçak Sesi Duyma /Saldırıya Tanık Olma açısından ifade etmiştir. Örneğin K2 bu konudaki yaşantısını “Her gün bomba altında kalıyorduk. Beni en çok üzen şey, komşularımızın üç evladı kafatasları patlayarak öldüler. Ben de o vakıayı gördüm. Akrabalarımızın yanında bir bomba düştü. Vücutları parçalandı. Biz de

onların cesetlerini parça parça yerden kaldırdık” cümleleri ile dile getirmiştir, ayrıca K10 “Bir zamanlar Dawn sendromu olan bir çocuk vardı. Çocuğun önünde bile insanın kellesi kesildi ve yere düştü. Çocuk koşup elinden dürümü kelleye yedirmeye çalışıyordu” sözleri ile dile getirmiştir.

3.Göç Sonrası Duygu-Durum

Tablo 4. Göç Sonrası Duygu-Durum Teması

Tema	Kategori	Katılımcı Sayısı
Göç Sonrası Duygu-Durum	1- Pişmanlık	1
	2- Değersizlik	1
	3-Şok	2
	4- Mutluluk	5
	5- Üzüntü	26

Tablo 4’te görüldüğü gibi göç sonrası duygu-durum teması mutluluk, üzüntü, şok, pişmanlık ve değersizlik kategorilerinden oluşmaktadır.

Katılımcılardan 1’i Suriye’den Türkiye’ye göçün ardından K7 yaşadığı pişmanlık duygularını “Çok pişman hissettim. Hayatım boyunca kurduğum ev, düzen ve her şeyi kaybettim. Evimi göremiyorum. Oğlumu göremiyorum. Suriye’ye dönüp kendimi yeniden tesis etmek için param yoktur” cümleleri ile ifade ederken, K13 değersizlik duygularını “Açıkçası, insanlığımın azaldığını hissettim. Kendimi değersiz bir insan gibi hissediyorum. Orada üretici bir adamdım. Ancak şimdi tüketici oldum” sözleri ile ifade etmiştir.

Araştırma katılımcılarından 5’i göç sonrasındaki duygu-durumunu mutluluk olarak tanımlamıştır. Örneğin K18 duygularını “Mutlu oldum. Rahat oldum. Çünkü cehennemden kurtulmuş gibiydik” şeklinde dile getirmiştir.

Katılımcılardan 26’sı göç sonrasındaki duygu-durumunu üzüntü olarak ifade etmiştir. Örneğin K15 duygularını “Evimi bırakmak bana çok zor geldi. Kendi ellerimizle inşa ettiğimiz evi bırakıyoruz. Evdeki hatıralarım aklıma gelince ağlayıp dururum, yıkılırım- Gözyaşlarıyla” cümleleri ile ifade etmiştir. Benzer şekilde K14 üzüntü duygularını “Kendimi ölmüş gibi hissettim. Vatanını bırakıp çıkmak çok zor bir şeydir” şeklinde dile getirmiştir. Ayrıca K33 “Çok acı çektik. Evimi barkımızı bıraktık. Çok eziyet çektik. Çok zorlandık. Evimizi bırakmak zor geldi, İyilerle kötülerle de karşılaştık” şeklinde dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 2’si göç sonrasındaki duygu-durumunu şok olarak tanımlamıştır. Örneğin K10 bu duyguları “Şoka girdim. Kendimi mülteci olarak hissetmeye başladım. Kendimi Suriye’de yardım ettiğim insanlar gibi hissettim. Ben Suriye’den çıktığımda sadece canım sıkılmadı, boğuldum” cümleleri ile dile getirmiştir.

4.Göç Sırasında Karşılaşılan Durumlar

Tablo 5. Göç Sırasında Karşılaşılan Durumlar

Tema	Kategori	Katılımcı Sayısı
	1- İnsan ticareti	2
	2- Maddi kayıp	4
	3- Hapsedilme tehlikesi	5

	4- Can tehlikesi	9
	5- Herhangi bir durumla karşışlaşmama	13
Göç Sırasında Karşışlaşılan Durumlar		

Tablo 5'te görüldüğü üzere göç esnasında karşışlaşılan durumlar teması, herhangi bir durumla karşışlaşmama, can tehlikesi, insan ticareti, maddi kayıp ve hapsedilme tehlikesi olarak kategorileştirilmiştir.

Türkiye'ye göç eden katılımcılardan 2'si insan ticareti vurgulamıştır. Örneğin K12 bu konudaki görüşlerini "Geldiğimiz zaman sınırı geçmek kolaydı. Ücretli kaçakçı çocuklar bizi varil gibi bir şeye bindirip nehrin bir tarafından karşı tarafına geçirdiler. Tabi ki o anda kendimi satılır bir mal gibi hissettim. Bu beni kötü hissettirdi" sözleri ile dile getirmiştir.

Türkiye'ye göç eden katılımcılardan 4'ü maddi kayıp vurgulamıştır. Örneğin K13 bu konudaki görüşlerini "Pozitif şey, benim savaştan kurtulmamdır. Ancak negatifler çoktur. Türkiye'ye girerken çok zorluk çektik. Dağlar ve vadiler aralarından geçtik. Suya battık, Islandık. Çok, hem de çok zorluk çektim. Sanki bir şey çalmak isteyen bir hırsız gibiymişim. Bunu yaşamak çok zor bir şey." sözleri ile dile getirmiştir.

Türkiye'ye göç eden katılımcılardan 5'i hapsedilme tehlikesi vurgulamıştır. Örneğin K1 bu konudaki görüşlerini (Ben Lübnan'dan Türkiye'ye pasaportla geldim -Denizde geldim- Lübnan halkı çok kötü, Nedenini bilmem. Lübnan'daki limana geldiğimiz zaman bizi koyunlar gibi hapsettiler -Sanki biz insan değiliz) sözleri ile dile getirmiştir.

Türkiye'ye göç eden katılımcılardan 9'u can tehlikesi vurgulamıştır. Örneğin K10 bu konudaki görüşlerini “Yaşadığım en kötü anlar sınırdaki anlardır. Beni en çok üzen şey, kaçakçıların bize davranmasıdır. Çantaları yere bırakıp kendi ve çocuklarının canlarını kurtarmak istiyorlar. Kısacası biz kaçakçıların ellerinde ticari mal gibiydik” sözleri ile dile getirmiştir. Ayrıca K7. Kardeşim ve oğlu ile birlikte geldik. Rakka şehrinden geçerken İşidci biri yeğenime kesik baş gösterdi ve çocuğa “biz Esad'ın başını böyle keseceğiz” diye söyledi. Ben ona neden böyle yaptığını sordum. Bana “defolup gidin buradan yoksa size de aynısını yaparım” dedi” sözleri ile dile getirmiştir.

Katılımcılardan 13'ü göç esnasında herhangi bir durumla karşılaşmadığını ifade etmiştir. Örneğin K26 bu konudaki görüşlerini “Olumsuz bir şeye rastlamadık” sözleri ile dile getirmiştir ayrıca K23 “Olumlu ve olumsuz bir durum yoktur göç ederken. Zaten sınırda yani köylerimiz Türk sınırına yakındır. Oradan geçtik. Rahatlıkla geçtik. Buraya geldik bizi iyi karşıladılar, ihtiyacımız görüldü” sözleri ile dile getirmiştir.

5. Göç sorunları ile başa çıkma stratejileri

Tablo 6. Göç sorunları ile başa çıkma stratejileri Teması

Tema	Kategori	Katılımcı sayısı
	1. Psikolojik destek	3
	2.Sosyal destek	13

---

 3. Ekonomik Tedbirler

19

 4.Çalışma / İş

20

Göç sorunları ile

başına çıkma stratejileri

Tablo 6’da görüldüğü gibi, göç sorunları ile başa çıkma stratejileri temasında görülen ilk şey ekonomik tedbirler, sosyal destek, psikolojik destek ve çalışma /iş olarak kategorileştirilmiştir.

Katılımcılardan 3’ü göç sorunları ile başa çıkmada aldıkları psikolojik destekten bahsetmiştir. Örneğin K18 bu konudaki yaşantısını “Evet bu hizmetten de yararlandım. Ankara’da yaşıyorum ve UOSSM’daki psikologlardan destek alıyorum” cümleleri ile dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 13’ü sosyal destek açısından ifade etmiştir. Örneğin K22 bu konudaki yaşantısını “Sosyal olarak, Suriyeli ve Arapça konuşan bazı Türk arkadaşlarım vardır. Onlarla vakit geçiriyorum” cümleleri ile ifade etmiştir ayrıca K30 “Bir kursa gitmek istedim bulamadım. Facebook’tan birkaç kişi toplandık. Sonra başladım İngilizce öğretmeye. Pazar günü gidiyordum. Sosyal ortaklar, arkadaşlar buldum” cümleleri ile dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 19’u Ekonomik tedbirler açısından ifade etmiştir. Örneğin K15 bu konudaki yaşantısını “Ekonomik olarak; Durum iyi değil. Lüks bir hayat yaşayamıyoruz. Sadece önemli şeyleri alabiliyoruz” cümleleri ile dile getirmiştir ayrıca K8” İnsanlar ekonomik olarak kendilerini geliştirmek için ailede iki kişi çalışmalıdır ki kendi ihtiyaçlarını gidersinler” sözleri ile ifade etmiştir ayrıca K19 “Ekonomik olarak, ben ve eşim, ikimiz çalışıyoruz. Allah’ın takdiri ile geçiniyoruz. Turistlik gibi müreffeh bir

faaliyetimiz yok. Yaptığımız en büyük gezme parka gitmektir. Ayda bir tane tavuk yiyoruz, iki tane yersek sıkıntı çekeriz” cümleleri ile dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 20’si Çalışma / İş açısından ifade etmiştir. Örneğin K13 bu konudaki yaşantısını “Daha önce kursa gittim ve Youtube’u gece gündüz izledim. Dolayısıyla dilin temellerini öğrendim ve kendimi kurtarabilir hale geldim. Dedikleri gibi " bir dil bir insan" ben de şu an üç insanım (gülerek) cümleleri ile dile getirmiştir ayrıca K30 “Türkiye’ye geldikten 2 ay sonra Türkçe öğrenmek istedim. Ama bir kursa gitmek istedim bulamadım. Facebook’tan birkaç kişi toplandık. Sonra başladım İngilizce öğretmeye. Pazar günü gidiyordum. Sosyal ortaklar, arkadaşlar buldum. Hem para kazandım hem bedava Türkçe öğrendim. A1 seviyesini orada bitirdim. Çok yardımcı oldu bu durum. Sonra çalıştım” sözleri ile ifade etmiştir ayrıca K9 “Sürekli benim kendi mesleğime yakın olan iş fırsatları arıyorum” cümleleri ile dile getirmiştir.

6. Gelecek Beklentisi

Tablo 7. Gelecek Beklentisi Teması

Tema	Kategori	Katılımcı sayısı
	1- Eğitim / Okuma	4
	2- Vatandaşlık Almak	6

Gelecek Beklentisi	3- Çocukların Mutluluğunu Görmek	11
	4- İş / Çalışma	14
	5- Savaşın Bitmesi ve Anavatana Dönmek	18

Tablo 7’de görüldüğü gibi gelecek beklentisi teması çocukların mutluluğunu görmek, savaşın bitmesi ve anavatana dönmek, iş/ çalışma, vatandaşlık almak ve eğitim / okuma üzere kategorileştirilmiştir.

Araştırma katılımcılarından 4’ü Eğitim / Okuma açısından ifade etmiştir. Örneğin K11 bu konudaki yaşantısını “Türkçe ve İngilizce öğrenerek kendimi geliştirmek istiyorum” cümleleri ile dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 6’sı Vatandaşlık Almak açısından ifade etmiştir. Örneğin K18 bu konudaki yaşantısını “Umarım ki vatandaşlık alıp burada ömür boyu kalırım” cümleleri ile dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 11’i Çocukların Mutluluğunu Görmek açısından ifade etmiştir. Örneğin K17 bu konudaki yaşantısını “Oğlumu büyütüp onu mutlu görmektir.” cümleleri ile ifade ederken K7 “Ömrümden çok şey kalmadı. Bunun için çocuklarımın geleceğini güvene almak istiyorum” cümleleri ile dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 14’ü İş / Çalışma açısından ifade etmiştir. Örneğin K28 bu konudaki yaşantısını “Şu an gelecekte bir şey bekliyorum. Ben doktor olmak istiyordum. Savaş başlayınca okula gitmek zor oldu. Şu an 5 yıl içinde Arap ülkeleriyle ticaret yapmak istiyorum. Özellikle Konya’da” cümleleri ile dile getirmiştir, ayrıca K5 “kendi projemi kormak kendi hesabımla kazanç sağlamak” sözleri ile dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 18’i Savaşın Bitmesi Ve Anavatana Dönmek açısından ifade etmiştir. Örneğin K22 bu konudaki yaşantısını “Suriye’nin eski haline dönmesidir” cümleleri ile dile getirmiştir, ayrıca K14 “Çocuklarımı kendi vatanımızda büyütüp öğretmektir Çünkü biz burada yabancıyız” sözleri ile dile getirmiştir.

7. Göçmenlerin sorunları ile başa çıkması için öneriler

Tablo 8. Göçmenlerin sorunları ile başa çıkması için öneriler Teması

Tema	Kategori	Katılımcı sayısı
Göçmenlerin sorunları ile başa çıkması için öneriler	1. Ekonomik Adalet	7
	2. Sosyal Uyum ve Saygı	9
	3. Çalışma / İş	17
	4. Dil	28

Tablo 8’de görüldüğü gibi göçmenlerin sorunları ile başa çıkması için öneriler temasında ifade edilenler dil, çalışma / iş, sosyal uyum ve saygı ve ekonomik adalet olarak kategorileştirilmiştir.

Araştırma katılımcılarından 7’si ekonomik Adalet açısından ifade etmiştir. Örneğin K34 bu konudaki yaşantısını “Türk cumhuriyeti devleti geldiğimiz dönem de okula gitme fırsatımız yoktu. Onun için sanayiye gitmek zorunda kaldık. Orada ücret çok azdı. Öğretmenlik hayatımız devam edemediği için bu sanayi esnaf işlerine devam ettik” cümleleri ile dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 9'u sosyal uyum ve saygı açısından ifade etmiştir. Örneğin K5 bu konudaki yaşantısını “Kendimize saygı duymak ve türk halkına saygı duymak” cümleleri ile dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 17'i Çalışma / İş açısından ifade etmiştir. Örneğin K11 bu konudaki yaşantısını “Bence durum ne olursa olsun, insan sürekli iş aramalıdır. Çünkü iş yoksa para yoktur. Dolayısıyla hayat yoktur” cümleleri ile dile getirmiştir.

Araştırma katılımcılarından 28'i dil açısından ifade etmiştir. Örneğin K15 bu konudaki yaşantısını “vakti olan insanlar kurslara gidip Türkçe öğrenmeli” cümleleri ile dile getirmiştir ayrıca K12 “Önemli olan Türk toplumuna uyum sağlamamızdır. Bu da Türkçe bilmek gerektirir. Bunun için kurslara gidip Türkçe öğrenmemiz lazım. ”sözleri ile ifade etmiştir ayrıca K21 “Bence herkes Türkçe öğrenmelidir. Çünkü Türk toplumuna uyum sağlamalıyız. Yanımızda bizi destekleyecek ne akrabamız ne de tanıdığımız vardır. Öyle ki devlet dil öğrenmek için kolaylıklar sağlamaktadır” cümleleri ile dile getirmiştir.

V. BÖLÜM

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma bulguları, ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre 7 tema ortaya çıkmıştır: Göçün sebepleri, Göç öncesinde Suriye’de yaşanan travmatik olaylar, göç sonrası duygu-durum, göç sırasında karşılaşılan durumlar, göç sorunları ile başa

çıkma stratejileri, gelecek beklentisi, göçmenlerin sorunları ile başa çıkması için öneriler.

Göçün Sebepleri

Suriyeli sığınmacılar can güvenliği, temel ihtiyaçların olmaması, işsizlik, askerlik korkusu, tutuklama ve tecavüz korkusu sebeplerinden dolayı göç etmiştir. Elde edilen bu sonuçlar TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu raporu (2018) ile paralellik göstermektedir. Rapora göre sığınmacılar can ve mal güvenliklerinin tehlikede olmasından dolayı vatanlarından ayrılıp Türkiye'ye göç etmek durumunda kalmış ve sınıra ulaştığında da hasta, aç, yaralı veya güvenlik korkusu içindedir. İncili ve Akdemir (2016) 300 Suriyeli sığınmacı ile gerçekleştirdiği çalışmada anket yöntemi ile veri toplamıştır. Arştırmada, sığınmacıların göç etme sebeplerininin başta Suriyedeki çatışmalar olmak üzere ekonomik, barınma, güvenlik, sağlık sorunları (hastalıklar), güvenlik, eğitim, ziyaret ve siyasi sebepler olduğu görülmüştür.

Göç, kişileri ve toplumu derinden ve çok boyutlu olarak etkileyen, insanlık tarihi kadar eski ve kompleks bir olaydır (İlgar ve İlgar, 2015). Göç, insanların içinde yaşadıkları mekanı terk edip yeni mekanlara yöneldiği aileleri ve toplumu derinden etkileyen bir harekettir (Tümertekin ve Özgüç, 1998). Çeşitli sebeplerle ortaya çıkan göç hareketleri zorunlu ya da gönüllü olabilmektedir (Aslan, 2001; İlgar ve İlgar, 2015). Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen göç hareketi de savaş sebebi ile insanların hayatta kalabilme mücadelesinin bir sonucu olup, zorunlu bir göçtür.

Göç Öncesinde Suriye'de Yaşanan Travmatik Olaylar

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacılar göç öncesinde savaş esnasında yakın kaybı, bomba uçak sesi duyma/saldırıya tanık olma ve ceset görme gibi travmatik olaylarla karşılaşmışlardır.

Martz (2010), savaşların insanlar üzerinde sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve politik açıdan çok boyutlu strese sebep olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Rosnel ve Powel (2006) savaşa maruz kalan insanların yaşadığı en büyük sorunlardan birinin ülkelerini ve evlerini terk etmek durumunda kalarak başka ülkelerde mülteci olarak yaşamaları olduğunu vurgulamıştır.

Şimşir'in (2018) Suriyeli göçmenlerle yaptığı tez çalışmasında katılımcıların savaşa ilişkin yaşantıları da şu şekildedir: 245'i (%78,2) herhangi bir saldırıya tanık olmuş, 68'i (%21,7) herhangi bir saldırıya tanık olmamıştır. Katılımcıların 255'i (%81,4) savaş dolayısı ile herhangi bir yakınına kaybederken 58'i (%18,5) herhangi bir kayıp durumu yaşamamıştır. Şimşir, Dilmaç ve Özteke-Kozan (2018) çalışmasında araştırma katılımcıları göç öncesinde savaş esnasında bomba sesi duyma, çığlık sesi duyma, fiziksel yaralanma, ölen birini görme ve yakın kaybı gibi travmatik olayları deneyimlemiştir. Kılıç, Magruder ve Koryürek'in (2016) Iraktan Türkiye'ye göç eden 203 üniversite öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirdiği çalışmada katılımcılar göç öncesinde fiziksel ve cinsel saldırılar, kazalar, kayıp ve felaketlerle karşılaşmışlar ve katılımcıların bu travma deneyimleri araştırmacılar tarafından kendisi ile ilgili travma, sevdiği kişi ile ilgili yaşadığı travma ve güçlük/sıkıntı olarak sınıflandırılmıştır. Shakespeare-Finch, Schweitzer, King ve Brough (2014) yaptığı çalışmada, Burma'daki çatışmalardan kaçıp Avusturya'ya gelen mülteciler göç öncesinde yaşam tehdidi, zorluklar ve yaşadıkları vahşet sebebi ile ülkelerinden kaçmıştır. Sağır (2014) Türkiye'de kamplarda yaşayan Suriyelilerle yaptığı çalışmada, katılımcılar göç öncesinde bombalı saldırıya uğrama, işkence, baskın, ölüme şahit olma, savaşa katılma, rehin alınma, tecavüz ve intihar girişimi gibi travmatik olaylara maruz kaldığını belirtmiştir.

Göç Sonrası Duygu-Durum

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacılar göçün ardından mutluluk, üzüntü, şok, pişmanlık, değersizlik duygularına kapılmıştır. Benzer şekilde Göhler (1990) göçmenin cinsiyeti yaşı, cinsiyeti, üyesi olduğu

toplumsal sınıf, eğitim düzeyi göç nedeni ve geçmişi nasıl olursa olsun göçmenlik halinden dolayı dünyasında bazı değişiklikler meydana gelebileceğini ifade etmiştir. Göçmenleri yaşadıkları duyguları ise şu şekilde sıralamıştır: Yabancılık duygusu, yalnızlık duygusu, boşluk duygusu, özlem duygusu, köksüzlük, kişilik sorunu, değer yargılarını ve dilinin aşağılanması, aşağılık duyguları, kırgınlık, suçluluk, kuşkuculuk ve önyargıdır (Akt., Şahin, 2001). Ayrıca mültecilerin, göçün ardından yaşamış oldukları evsizlik, yasal engeller, gelecek kaygısı, dil ve kültürel problemlerle yüz yüze gelmesi ruhsal açıdan risk oluşturmaktadır (Craig, Jajua, Warfa, 2009).

Göç esnasında yaşanan olumsuz deneyimlerin yanı sıra göçmenlerin göçle birlikte aidiyet duyguları zedelenmekte, kültürel hayatlarından ve geleneklerinden uzaklaşmaya başlamaktadır. Bu sebeple göçün en önemli sonuçlarından biri psikolojik sorunlardır (Cicourel, 1982).

Tüm dünyada mültecilerin karşı karşıya olduğu birtakım problemler bulunmaktadır. Bunların başlıca sağlık, barınma, ekonomik, sosyal ve kültürel problemlerdir. Bunları yanı sıra mültecilerin travma sonrası stres bozukluğu, majör depresyon, gibi pek çok duygusal ve psikolojik soruna da maruz kaldığı bilinmektedir (Sağır, 2014).

Göç Sırasında Karşılaşılan Durumlar

Göç esnasında karşılaşılan durumlar teması, herhangi bir durumla karşılaşmama, can tehlikesi, insan ticareti, maddi kayıp ve hapsedilme tehlikesi olarak kategorileştirilmiştir. Göçmenler göç sürecinin her evresinde farklı zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu stres yaratıcı durumlar da birey ve aile sağlığı açısından çeşitli sorunlara yol açabilmektedir (Özen, 1996). Göç süreci boyunca yaşanan stresörler yalnızlık, dil ve iletişim sorunları, sosyal statü kaybı, kültürel farklılıklar, işsizlik şeklinde sıralanabilir.

Göç deneyimi insanların yaşamında kayıp, ayrılık, çatışma gibi büyük değişimlere sebep olduğu için travmatik bir olaydır (Berger & Weiss, 2003).

Göçmenler göç sürecinin her aşamasında farklı stresörler ile arşı karşıya kalmaktadır (Özen, 1996). Göçmenler göç esnasında arkadaşlarının ve ailelerinin ölmesi ve bu sebeple travma yaşama, kaçakçılar tarafından gasp edilme, şiddete ve sömürüye maruz kalma gibi olumsuz yaşam olaylarını deneyimleyebilmektedir (Sutherland, 2015'den akt. Kesici, 2017).

Göç Sorunları İle Başa Çıkma Stratejileri

Araştırma katılımcıları göç sorunları ile başa çıkmak için ekonomik, sosyal, psikolojik destek ve çalışma/iş gibi tedbirler almıştır. Benzer şekilde Şimşir, Dilmaç ve Özteke (2018) çalışmasında Suriyeli göçmenler savaş yaşantısı ile başa çıkabilmek için okuma/çalışma, dini başa çıkma, sabır, kendi kendini teselli ve uyum sağlamaya çalışma yöntemlerinde yararlanmışlardır. Ayrıca Suriyeli göçmenler başa çıkma sürecinde aile, arkadaş, akraba, komşu ve Türklere sosyal destek aldığını ifade etmiştir. Suriyeli sığınmacılarda ruh sağlığı ve dini başa çıkma arasındaki ilişkiyi yaptığı tez çalışması ile inceleyen Sağır (2014), Suriyelilerin savaş travması ile baş etmek için dinden destek aldıklarını bulgulamıştır.

Stres yaratan durumlarda insanların problemleri olan birey-çevre ilişkisini yönetmek amacıyla geliştirdiği içsel ve dışsal kontrol stratejileri başa çıkma olarak adlandırılmaktadır (Nicolai, Laney ve Mezulis, 2013). Bir diğer ifadeyle başa çıkma bireyin kapasitesinin üstünde ve zorlayıcı içsel ve dışsal talepleri kontrol etmek için geliştirilen davranışsal ve bilişsel çabadır (Lazarus ve Folkman, 1984). Yaşam krizleri ile başarılı bir şekilde başa çıkmak ve değişim sağlamak için kullanılan başa çıkma stilleri üzerinde duran araştırmacılardan diğeri de Schaefer and Moos (1992)'dur. Araştırmacılar duygu odaklı, değerlendirme odaklı ve problem odaklı başa çıkma stillerine değinmiş ve problem odaklı başa çıkma stilinin yaşam krizleri ile başa çıkmada en etkili yol olduğunu vurgulamıştır. Çünkü bu başa çıkma stili bireylerin deneyimlediği travmatik olayın ardından harekete geçtiği, alternatif yolları denediği bir süreçtir.

Suriyeli göçmenlerin karşılaştıkları göç sorunları ile başa çıkmalarında Türkiye'deki resmi ve özel ve sivil toplum kuruluşları tarafından da ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan destek sağlanmıştır. Temel amacı yardım ve dayanışma olan dernekler gerek bağış toplayarak gerekse kitle iletişim araçları ile sığınmacılara maddi ve manevi destek sağlamaktadır (Kaya, 2015). Devlet yardımı açısından bakacak olursak Suriyelilerin ihtiyaçlarının giderilmesi çalışmaları, AFAD'ın öncülüğünde; İçişleri, Dışişleri, Maliye, Sağlık, Milli Eğitim Bakanlıkları, Gıda Tarım ve Hayvancılık, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ulaştırma ve Genelkurmay Başkanlığı, , Gümrük Müsteşarlığı ve Kızılay'ın birlikte çalışmalarıyla yürütülmektedir. AFAD Suriyelilerin bir kısmını 10 ilde bulunan 26 barınma merkezine yerleştirmiştir (AFAD, 2017). Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu Göç ve Uyum Raporunda (2018) da ifade edildiği gibi Geçici Barınma Merkezlerinde barındırılan sığınmacıların ihtiyacı olan sağlık ve eğitim hizmetleri karşılanmakta, beslenmeleri için ekonomik destek sunulmakta, ihtiyaçlarını kendi başlarına giderebilmeleri için meslek edinme ve özellikle kadınlara yönelik mesleki beceri kursları verilmekte ve psikolojik yardım hizmetleri verilmektedir. Bu merkezlerde çocuklar için çocuk oyun bahçeleri ve spor sahaları; terzi, berber ve market gibi ihtiyaç giderici mekânlar bulunmaktadır.

Gelecek Beklentisi

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların gelecek beklentisi; çocukların mutluluğunu görmek, savaşın bitmesi ve anavatana dönmek, iş / çalışma, vatandaşlık almak, eğitim / okuma olarak ifade edilmiştir. Gülyaşar'ın (2017) da ifade ettiği gibi Suriyeli göçmenlerin en önemli problemlerinden biri de gelecek kaygısıdır. Suriyeliler Türkiye'ye ilk göç ettiğinde her iki millet de (göç alan-göç veren) bunun geçici bir süreç olduğunu düşünmüş ve buna göre

davranmıştır. Fakat savaşın sonunun görünmüyor olması, Suriyelilerin kalıcı olmasını ve gelecekleri hakkında birtakım kaygıları gündeme getirmiştir. Gülyaşar'ın (2017) Türk vatandaşları ve Suriyeli göçmenlerin Suriyelilere vatandaşlık verilmesi konusunda yaptığı çalışma sonuçlarına göre Suriyeliler vatandaşlık verilmesine sıcak bakarken; Türklerin bu duruma sıcak bakmadığı görülmüştür.

Önen, ve arkadaşları (2014) tarafından mülteci kampında kalan Suriyeli göçmenlerin kaygı ve depresyon düzeylerini tespit etmek ve bunları etkileyen faktörleri ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışmaya 18 yaş üstü 450 kişi katılmıştır. Araştırma sonucuna göre katılımcıların kaygı ve depresyon puanları ile gelecek beklentisi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Göçmenlerin Sorunları İle Başa Çıkması İçin Öneriler

Katılımcılar göçmenlerin sorunları ile başa çıkabilmesi için dil, çalışma / iş, sosyal, uyum ve saygı ve ekonomik adalet gibi önlemlerin alınması önerisinde bulunmuştur. Tunç (2015) Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların davranışları ve göçün sosyal etkileri üzerine yaptığı araştırma sonucunda göçmenlerin karşılaştıkları sorunlarla baş edebilmeleri için birtakım önerilerde bulunmuştur: Sosyal uyum konusunda ciddi problemleri olan Suriyelilerin bu probleminin çözülebilmesi için istihdam olanaklarının artırılması gerekir. Ancak istihdam konusunda dikkatli olunması, araştırmalar yapılması sonucu hayata geçirilmesi ekonomik ve güvenlik açısından önemlidir. Suriyelilerin toplumsal uyumunun sağlanabilmesi için dil öğretilmesi ve çocukların küçük yaştan itibaren eğitilmesi gerekir. Şimşir ve Dilmaç (2018) yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin katılımı ile yaptığı çalışmada Türk ve Suriyeli öğrencilerin, dil ve iletişim problemleri, akademik problemler ve sosyal problemler yaşadığını ortaya koymuştur. Araştırmacılar, öğretmenlerin yaşanan bu problemlerin önlenmesi için yapılması gerekenler hakkında görüşlerini almış ve öğretmenler önerilerini şu şekilde sıralamıştır; sığınmacı öğrencilere yönelik dil eğitimi, Türk öğrencilerle birlikte eğitim almaları, sığınmacı

öğrencilerin aile ile irtibat kurmak, öğrencilerin birbirleri ile kaynaşabilmesi ve uyum sağlayabilmesi için ve sosyal faaliyetler ve rehberlik etkinlikleri. Önen, Güneş, Türeme ve Ağaç (2014) savaş yaşantısının ardından göç eden sığınmacıların anksiyete ve depresyon düzeylerinin yüksek olduğunu göz önünde bulundurarak yerel halkın ve mültecilerin sağlık refahı için multisektörel ve multidisipliner yaklaşımla mülteciler için profesyonel hizmetler artırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Segal, Mayadas ve Elliott (2006) göçmenlerin göç sorunlarını aşip göç ettikleri ülkeye uyum sağlayabilmelerinin pek çok yolu olduğuna değinmiştir. Bunlar bireylerin kişisel kaynakları (personel resources), göç etmeye ilişkin arzuları ve göç ettikleri ülkelerin göçmenleri kabul düzeyidir. Ancak uyum süreci zaman alan bir süreçtir. Göç edilen ülkenin göçmenler, korumaya yönelik sağlık, ekonomi, sosyal refah ve eğitim politikaları göçmenlerin uyum sürecini kolaylaştırmaktadır. Özellikle mültecilere yönelik sağlık hizmetleri ve sağlanan psikolojik destek büyük öneme sahiptir.

VI. BÖLÜM

ÖNERİLER

Bu bölümde yapılan analizlerden elde edilen bulguların önerilere yer verilmiştir.

1. Suriyeli göçmenler göç öncesi ve sonrasında pek çok travmatik olay yaşadığını belirtmiştir. Dolayısı ile pek çok göçmenin psikolojik desteğe

ihtiyacı vardır. Bu sebeple göçmenlere yönelik psikolojik ve sosyal destek hizmetleri ile danışmanlık hizmetleri artırılabilir.

2. Göçmenlerin en büyük sorunlarından biri de ekonomik sorunlardır. Suriyelilerin ekonomik ve sosyal problemlerinin çözülebilmesi için çeşitli kurumlarda istihdam hakkı verilmesi yararlı olabilir.

3. Bir diğer önemli sorun dil problemidir. Dil probleminin aşılabilmesi için küçük yaştan itibaren göçmenlere dil eğitimi vermekte yarar vardır.

4. Göçmenler topluma uyum sağlamakta zaman zaman problem yaşamaktadır. Bu problemin aşılabilmesi için ve göçmenlerin Türk toplumuna uyum sağlayabilmeleri için MEB okullarında kültürel gelenek ve göreneklerin tanıtımı yapılabilir. Yetişkinler için de sivil toplum kuruluşları tarafından çeşitli faaliyetler yürütülebilir.

5. Türkiyede yaşayan bireylerin Suriyeli göçmenlerle uyum sağlaması ve kaynaşması için farkındalık çalışmaları yapılabilir.

6. Bu araştırma Suriyeli sığınmacılarla yapılan görüşmeler ile nitel yönteme dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın genellenebilirliğini artırmak için daha fazla katılımcı ile ve heterojen gruplarla çalışılmalıdır.

7. Suriyelilere iş imkânı sağlanması, çeşitli kurumlarda çalışma izinleri verilmesi ve sağlık sigortası gibi haklarının garanti edilmesi faydalı olabilir.

8. Bu araştırma sığınmacılarla çalışan psikologlara ve sağlık çalışanlarına yol gösterici olabilir.

KAYNAKÇA

Abadan-Unat, N. (2006). *Bitmeyen göç: Konuk işçilikten ulus ötesi yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Adıgüzel, Y. (2017). Göç ve göç sonrası Türkiye’de mevcut durum. M. Baloğlu, E. Göv, & T. Bağrıaçık (Eds.), *Geçici koruma statüsündeki bireylere yönelik rehberlik hizmetleri klavuzu kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2014). *Türkiye'deki Suriyeli kadınlar raporu*.
https://www.afad.gov.tr/upload/Node/17934/xfiles/turkiye_deki-suriyeli-kadinlar_-2014_2_.pdf adresinden alınmıştır.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2017). *Suriye afet Raporu*. <https://Www.Afad.Gov.Tr/Tr/2373/Giris> internet adresinden alınmıştır.

Ağır, O., & Sezik, M., (2015). Suriye'den Türkiye'ye yaşanan göç dalgasından kaynaklanan güvenlik sorunları. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 95-124.

Akgür, Z. G. (1997). *Türkiye'de kırsal kesimden kente göç ve bölgelerarası dengesizlik:(1970-1993)*. Ankara: TC Kültür Bakanlığı.

Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2, 58-83.

Akkayan, T. (1979). *Göç ve değişme*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.

Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Journal of International Social Research*, 5(20), 292-33.

Aksu, Z., & Çağatay, Ş. Ş. (2006). Investigation of biosorption of Gemazol Turquoise Blue-G reactive dye by dried *Rhizopus arrhizus* in batch and continuous systems. *Separation and Purification Technology*, 48(1), 24-35.

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders (DSM-5)*. New York: American Psychiatric Yayınları.

- Aslan, C. (2001). *Göç-egitim-batman ve çocuk: Doğu ve Güneydoğu anadolu'da göçün aile ve çocuk eğitimi üzerindeki etkisi*.
<https://www.google.com.tr/webhp?hl=tr#hl=tr&q=egitim.cu.edu.tr%2Fmyfiles%2Fopen.aspx%3Ffile%3D942.doc%E2%80%8E> a adresinden alınmıştır.
- Ataman, H. (2015). Mülteci mi, sığınmacı mı, misafir mi?. *Görüş Dergisi*, 88, İstanbul.
- Bagheri, A. (1992). Psychiatric problems among Iranian immigrants in Canada. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 37(1), 7-11.
- Balcioğlu, İ., & Samuk, F. (2002). Göç ve ruh sağlığımız. İ. Balcioğlu (Ed.), *Medikal ve psikososyal açıdan göç olgusu* (s. 40) içinde. İstanbul: Alfabe Basım Yayın.
- Beitchman, J. H., Zucker, K. J., Hood, J. E., & Akman, D. (1991). A review of the short-term effects of child sexual abuse. *Child Abuse and Neglect*, 15(4), 537-556.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği [BMMYK]. (1994). *Mülteci çocuklar koruma ve bakım kılavuzu*, Ankara.
- Boehnlein, J. K., Kinzie, J. D., Ben, R., & Fleck, J. (1985). One-year follow-up study of posttraumatic stress disorder among survivors of Cambodian concentration camps, *The American Journal of Psychiatry*, 142(8), 956-959.
- Briere, J., & Elliott, D. M. (2003). Prevalence and psychological sequelae of self-reported childhood physical and sexual abuse in a general population sample of men and women. *Child Abuse & Neglect*, 27(10), 1205-1222.
- Buz, S. (2004). *Zorunlu çıkış zorlu kabul mültecilik*. Ankara: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Yayınları.

- Castles, S., Miller, M. J., Bal, B. U., & Akbulut, İ. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Cicourel, A. (1982). *Living in two cultures: The socio-cultural situation of migrant workers and their families*. Aldershot: Gower.
- Cizreli, B. (2015). Dünya sistemleri kuramı bağlamında batının göç haritası. *Sosyoloji Divanı Dergisi*, 6, 31-54.
- Corbett, J. (2003). Ernest george ravenstein, the laws of migration, 1885. *CSISS Classics*. UC Santa Barbara: Center for Spatially Integrated Social Science. <https://escholarship.org/uc/item/3018p230> adresinden alınmıştır.
- Craig, T., Mac Jajua, P., & Warfa, N. (2009). Mental health care needs of refugees. *Psychiatry*, 8(9), 351-354.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Çağlayan, S. (2011a). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17, 68-87.
- Çağlayan, S. (2011b). Göç kavramı ve kuramları. F. Güneş (Ed.), *Kent sosyolojisi* (s.84-115). Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayını.
- Çağlayan, S. (2015). Suriye savaşı ve Suriyeli göçmenler: Teorik ve kavramsal anlama çabası. *Sosyoloji Divanı*, 3(6), 193-208.
- Çelik, F. (2006). İç göçlerin itici ve çekici güçler yaklaşımı ile analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27, 1-15.
- Çilingiroğlu, N. (2006). Demografi ve sağlık. Ç. Güler, & I. Akın (Eds.), *Halk sağlığı temel bilgiler içinde*. Ankara: Hacettepe üniversitesi yayımları.

- Çorabatır, M., & Hassa, F. (2013). Sivil toplum örgütlerinin Türkiye'deki Suriyeli mülteciler için yaptıkları çalışmalar ile ilgili rapor. Ankara: İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi-İGAM. <https://www.igamder.org/wp-content/uploads/2012/06/Suriye-STK-Raporu.pdf> adresinden alınmıştır.
- Demir, G. (1996). *Göç nedenleri ve göç edenlerin beklentilerindeki gerçekleşme durum.* II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Kongre Özet Kitabı(ss. 85-93). Ankara, Türkiye.
- Doğan, A. E. (2002). *Yeni bir uluslararası göç dalgasının eşiğinde: Dünya kentleri'ne göç.* (ss. 19-55). 7. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı. Ankara, Türkiye.
- Dönmez Kara, C. Ö. (2015). *Göç bağlamında uluslararası iş birliği ve Türkiye'nin politikaları.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Durugönül, E. (1997). *Sosyal değişme, göç ve sosyal hareketler.* II. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç. Ankara: DİE.
- Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.
- Ela Özcan, E. D. (2014). Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme. *İş ve Hayat Dergisi*, 183-215.
- Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: toplumsal kabul ve uyum araştırması.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.
- Emniyet Genel Müdürlüğü [EGM], (2016). *2016 kaçakçılık ve organize suçlarla mücadele raporu.* Ankara: EGM Kom Yayınları

- Emniyet Genel Müdürlüğü [EGM], (2019). İltica Göç İşlemleri. <https://www.egm.gov.tr/Sayfalar/İltica-Goc-İşlemleri.aspx> adresinden alınmıştır.
- Esin, S. (2015), Kaçmanın imkânsız hali: Suriyeli mülteciler. *DİSKAR*, 4, 134-140.
- Faist, T. (2003). Amalgamating Newcomers, National Minority and Diaspora: Integration(s) of Immigrants from Poland in Germany. R. Sackmann, B. Peters, & T. Faist (Eds.), *Identity and Integration: Migrants in Western Europe* içinde (ss. 205-234). Aldershot, UK: Ashgate.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2016). *Düzensiz göç istatistikleri*. http://www.goc.gov.tr/icerik3/Duzensiz-Goc_363_378_4710 adresinden alınmıştır
- Graumann, C. F. (2002). The phenomenological approach to people-environment studies. *Handbook of Environmental Psychology*, 5, 95-113.
- Grieger, T. A., Fullerton, C. S., & Ursano, R. J. (2003). Posttraumatic stress disorder, alcohol use, and perceived safety after the terrorist attack on the Pentagon. *Psychiatric Services*, 54(10), 1380-1382.
- Güçtürk, Y. (2014). *Sürgün ile savaş arasında Suriyeli mülteciler*. Ankara: SETA Yayınları.
- Güçtürk, Y. (2014). *Sürgün ile savaş arasında Suriyeli mülteciler*. Ankara: Siyaset. Ekonomi Ve Toplum Araştırmaları Vakfı <http://setav.org.tr/5-Soru-Surgun-İle-Savas-Arasinda-Suriyeli-Multeciler/Yorum/18059> adresinden alınmıştır

- Güllüþınar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4),73-79.
- Gülyaşar, M. (2017). Suriyeliler ve Vatandaşlık: Yerel halk ve suriyeli sığınmacılaar çerçevesinde bir değerlendirme. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 678-705.
- Gün, Z., & Bayraktar, F. (2008). Türkiye'de iç göçün ergenlerin uyumundaki rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 172.
- Güney, K. (2008). *Aileleri istanbul ümraniye ilçesine göç etmiş ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Hyman, I. (2004). Setting the stage: reviewing current knowledge on the health of Canadian immigrants. *Canadian Journal of Public Health*, 95(3), 14-18.
- İçduygu, A., & Ünalın, T. (1998). *Türkiye'de iç göç*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.
- İlgar, M. Z., & İlgar, S. C. (2015). Göç ve göçmenliğin psikolojik yansımaları-vatansız vatandaş olmak. *Disiplinlerarası göç ve göç politikaları sempozyumu bildiri kitabı* içinde (ss. 159-178). İstanbul: Sabahattı Zaim Üniversitesi.
- İncili, Ö. F., & Akdemir, İ. O. (2016). Yerinden edilmişliğin coğrafi analizi: Kilis'te Suriyeli sığınmacılar. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 34, 118-133.
- Karasu, M. A. (2018). Türkiye'deki suriyeli sığınmacıların kentlerde neden oldukları güvenlik riskleri. *Sciences*, 36(2), 51-73.

- Kaya, M. (2015). Komşuda Misafirlik: Suriyeli Sığınmacılarca Kurulmuş Mülteci Derneklerinin Perspektifinden Türkiye’de Yaşamak. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 39, 263-279.
- Kendall-Tackett, K. A., Williams, L. M., & Finkelhor, D. (1993). Impact of sexual abuse on children: a review and synthesis of recent empirical studies. *Psychological Bulletin*, 113(1), 164.
- Kesici, Ş., & Baloğlu, M. (2017). Travma sonrası stres bozukluğu. E. Göv, & T. Bağrıaçık (Eds.), *Geçici korumastatusündeki bireylere yönelik rehberlik hizmetleri klavuzu kitabı* (ss. 26-40) içinde. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kılıç, C., Magruder, K. M., & Koryürek, M. M. (2016). Does trauma type relate to posttraumatic growth after war? A pilot study of young Iraqi war survivors living in Turkey. *Transcultural Psychiatry*, 53(1), 110-123.
- Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Koyuncu, A. (2014). *Kentin yeni misafirleri Suriyeliler*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kurban, D., Yüksek, D., Yüksek, D., Çelik, A. B., Çelik, A. B., Ünal, T., ... & Aker, A. T. (2006). *Zorunlu göç ile yüzleşmek: Türkiye’de yerinden edilme sonrası vatandaşlığın inşası*. İstanbul: TESEV Yayınları.
- Kurt, H. (2006). Göç eğilimleri ve olası etkileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 148-178.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer Publishing Company.

- Lester, S. (1999). *An Introduction to phenomenological research*. Www.Sld.Demon.Co.Uk/Resmethy.Pdfadresinden alınmıştır.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü* (O. Akınhay, & D. Kömürcü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Martz, E. (2010). *Trauma rehabilitation after war and conflict: Community and individual perspectives*. New York: Springer.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431-466.
- Merriam, S. (1995). What can you tell from an n of 1? Issues of validity and reliability in qualitative research. *PAACE Journal of Lifelong Learning*, 4, 50-60.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey Bass.
- Mullen, P. E., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E., & Herbison, G. P. (1996). The long-term impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: A community study. *Child Abuse ve Neglect*, 20(1), 7-21.
- Mutluer, M. (2003). *Göç sorunsalı üzerine kuramsal çerçeve*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Neumann, D. A., Houskamp, B. M., Pollock, V. E., & Briere, J. (1996). The long-term sequelae of childhood sexual abuse in women: A meta-analytic review. *Child Maltreatment*, 1(1), 6-16.
- Nicolai, K. A., Laney, T., & Mezulis, A. H. (2013). Different stressors, different strategies, different outcomes: How domain-specific stress

responses differentially predict depressive symptoms among adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(8), 1183-1193.

Njenga, F.G., Nicholls, P.J., Nyamai, C., Kigamwa, P., & Davidson, J.R.T. (2004). Post-traumatic stress after terrorist attack: psychological reactions following the US embassy bombing in Nairobi: Naturalistic study. *British Journal of Psychiatry*, 185, 328-333.

Oytun, O., & Gündoğar, S. S. (2015). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri raporu. *Orsam-Tesev Rapor*, 195, 1-40.

Önen, C., Güneş, G., Türeme, A., & Ağaç, P. (2014). Bir mülteci kampında yaşayan Suriyelilerde depresyon ve anksiyete durumu. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 223-230.

Özdemir, M. (2008). *Türkiye'de iç göç olgusu: Nedenleri ve Çorlu örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, Edirne.

Özen, Ş. (1996). *Bürokratik kültür 1: Yönetmelik değerlerin toplumsal temelleri*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.

Öztürk, M., & Altuntepe, N. (2008). Türkiye'de kentsel alanlara göç edenlerin kent ve çalışma hayatına uyum durumları: Bir alan araştırması. *Journal of Yaşar University*, 3(11), 1587-1625.

Özyakışır, D. (2013). *Göç, kuram ve bölgesel bir uygulama*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Quarantelli, E. L. (1985). *Organizational behavior in disasters and implications for disaster planning*. <http://udspace.udel.edu/bitstream/handle/19716/1265/RS18.pdf> adresinden alınmıştır.

Reçber, K., & Ayhan, V. (2013). Türkiye ile Suriye arasındaki krizin Hatay bölgesi üzerindeki etkileri. *Alternatif Politika*, 5(3), 324-340.

- Sağır Z. (2014). Suriyeli mültecilerde dini başa çıkma ve ruh sağlığı (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Sağiroğlu, A. Z. (2017). Geçici koruma statüsündeki bireyler. E. Göv, & T. Bağrıaçık (Eds.), *Geçici korumastatüsündeki bireylere yönelik rehberlik hizmetleri klavuzu kitabı* (ss. 46-63) içinde. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., & Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31),1-13.
- Schaefer, J. A., & Moos, R. H. (1992). Life crises and personal growth. In B. N. Carpenter (Ed.), *Personal coping: Theory, research, and application* (ss. 150-170). Westport: Greenwood Publishing Group.
- Segal, U. A., Mayadas, N. S., & Elliott, D. (2006). A framework for immigration. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 4(1), 3-24.
- Shakespeare-Finch, J., Schweitzer, R. D., King, J., & Brough, M. (2014). Distress, coping, and posttraumatic growth in refugees from burma. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 12(3), 311-330.
- Solmuş, T. (2005). İş yaşamında travmalar: Cinsel taciz ve duygusal zorbalık/taciz (mobbing). *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 7(2), 1-14.
- Sutherland, P. (2015). "A Safer Path to Asylum" Project Syndicate. <https://www.project-syndicate.org/commentary/europe-refugee-asylum-seekers-by-peter-sutherland-2015-03?barrier=accessreg> adresinden alınmıştır.
- Şahin, C. (2014). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 60-66.

- Şimşir, Z. (2017). Savaş travma sonrası büyüme, değerler ve algılanan sosyal destek arasındaki yordayıcı ilişkiler. (Yayımlanmamış yüksek lisan tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Şimşir, Z., & Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm Önerileri. *İlköğretim Online*, 17(3), 1116-1134.
- Şimşir, Z., Dilmaç, B., & Özteke Kozan, H. İ. (2018). Posttraumatic growth experiences of Syrian refugees after war. *Journal of Humanistic Psychology*, 0022167818801090.
- Şişman, M. (1998). Eğitim yönetiminde kuram ve araştırmada alternatif paradigma ve yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(16), 395-422.
- Taşçı, F. (2009). Bir sosyal politika sorunu olarak göç. *Kamu-İş Dergisi*, 10(4), 177-204.
- Tekeli, İ. (1998). Türkiye’de cumhuriyet döneminde kentsel gelişme ve kent planlaması. Y. Sey (Ed.), *75 yılda değişen kent ve mimarlık içinde* (ss.1-24). İstanbul: İş Bankası ve Tarih Vakfı Ortak Yayımları.
- Tekeli, İ. (2008). *Göç ve ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tunç, A. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi*, 2(2), 29-63.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (1998). *Beşeri coğrafya*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tümtaş, M. S. (2007). *Türkiye’de iç göçün kentsel gerilime etkisi: Mersin örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi, Muğla.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu Raporu. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf adresinden 03.03.2019 adresinden alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2018). Http://Www.Goc.Gov.Tr/İcerik3/Gecici-Koruma_363_378_4713 adresinden alınmıştır.

Türkoğlu, O. (2011). Mülteciler ve ulusal/uluslararası güvenlik. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 101-118.

Tuna, K., Parin, S., & Tanhan, F. (2012). Van depremi sosyo-ekonomik ve psikolojik durum tesbiti araştırması sosyolojik gözlem raporu. <http://www.daka.org.tr/panel/files/files/arsiv/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20ve%20Analizler/Van%20Depremi%20SEPD%20Tesbiti%20Raporu.pdf> adresinden alınmıştır.

Tuzcu, A., & Ilgaz, A. (2015). Göçün kadın ruh sağlığı üzerine etkileri. *Current Approaches in Psychiatry*, 7(1),57-58.

Uluslararası Göç Örgütü (2014). Göç terimleri sözlüğü, [http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf) adresinden alınmıştır.

Waters, J. (2015). Phenomenological Research Guidelines. <Https://Www.Capilanou.Ca/Psychology/Student-Resources/Research-Guidelines/Phenomenological-Research-Guidelines/> adresinden alınmıştır

Warfa, N., Bhui, K., Craig, T., Curtis, S., Mohamud, S., Stansfeld, S., & Thornicroft, G. (2006). Post-migration geographical mobility, mental health and health service utilisation among Somali refugees in the UK: A qualitative study. *Health & Place*, 12(4), 503-515.

World Health Organization. (1992). *The ICD-10 classification of mental and behavioural disorders: clinical descriptions and diagnostic guidelines*. Geneva: World Health Organization.

Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yaşar, M. (2014). *Kilis'te sığınmacı algısı: Toplumsal otizm ve ötekileştirme sürecinin ilk görünümler*. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Yayın Ofisi.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. bas.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: Çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2),1689-1998.

EKLER

Ek-1 BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Kendi irademle sorulan soruları cevaplayacağımı ve sesimin kaydedilebileceğini kabul ettiğimi beyan ederim.

Katılımcının (kendi el yazısı ile)

Adı-soyadı:

İmza:

Eğitim durumu		Türkiye'de kalma süresi	
----------------------	--	--------------------------------	--

1. Suriye'den Türkiye'ye göç etme nedeniniz nedir?
2. Suriye'den ayrıldığınızda neler hissettiniz?
3. Göç ederken hangi olumlu veya olumsuz durumlarla karşılaştınız?
4. Göç ettikten sonra Türkiye'de ne gibi olumlu veya olumsuz durumlarla karşılaştınız?

(Sonda sorular)

- Ekonomik
  - Sosyal
  - Sağlık (fiziksel ve psikolojik)
  - Dil
  - İş
  - Kimlik
5. Göçün ardından sosyal, sağlık ve psikoloji açısından ne tür destekler aldınız?
  6. Yaşadığınız ekonomik, sosyal, sağlık, dil, mesleki ve kişisel problemlerle nasıl başa çıktınız?
  7. Göç sonrası yaşadığınız olumsuz durumların üstesinden gelme ya da baş etme noktasında daha farklı neler yapılabilir?

8. Şartlar normaleştiğinde Suriye'ye geri dönme konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

Geri dönmeyi düşünüyorsa (Sonda-1) Sizi oraya çeken, gitmenize neden olan durumlar nelerdir?

Geri dönmemeyi düşünüyorsa (Sonda-2) Türkiye'de kalma, Suriye'ye geri dönmemenize neden olan durumlar nelerdir?

9. Geleceğe ilişkin hayalleriniz, beklentileriniz nelerdir?

10. Konuyla ilgili farklı duygu ve düşünceleriniz varsa paylaşabilirsiniz.

Ek-3 ÖRNEK GÖRÜŞME KAYITLARI

K.10

A -Sizin Cinsiyetiniz nedir?

-Suriyeliyim, erkeğim. Kilis'te yaşıyorum

a-Kaç yaşındasınız?

-30 yaşımdayım

a- Medeni haliniz nedir?

-Bekarım.

a-Eğitim durumunuz nedir?

-Üniversite, psikoloji bölümünden mezunum.

a-İş durumunuz nedir?

-Bir insani yardım derneğinde psikolog olarak çalışmaktayım.

a- Gelir durumunuz ?

-Yaklaşık 4000 tl

a- Türkiye'de kalma süreniz?

-3 yıldır Türkiye'deyim

a- Suriye'den Türkiye'ye göç etme nedeniniz nedir?

-Türkiye'ye gelmeseydim şimdi ölü sayılırdım. Suriye'deyken insani yardım alanında çalışıyordum. Daha sonra reklamcı olarak çalıştım. İŞİD beni tanıdı ve beni arama listesine koydular. Bunun için benim hayatımı tehdit ettiler. Neticede ben kaçtım çünkü artık Suriye'de kalma şansım yoktu.

a- Suriye'den ayrıldığınızda neler hissettiniz?

-Şoka girdim. Kendimi mülteci olarak hissetmeye başladım. Kendimi Suriye'de yardım ettiğim insanlar gibi hissettim. Ben Suriye'den çıktığımda sadece canım sıkılmadı, boğuldum. Çünkü çıktığımda bana ihtiyaçlı olan ailemi, arkadaşlarımı, halkımı, milletimi, üzerinde büyüdüğüm topraklarımı ve beni büyüten suları bıraktım. Maalesef çok üzücüdür.

a- Göç ederken hangi olumlu veya olumsuz durumlarla karşılaştınız?

-Kaçak geldik. Yaşadığım en kötü anlar sınırdaki anlardır. Beni en çok üzen şey, kaçakçıların bize davranmasıdır Çantaları yere bırakıp kendi ve çocuklarının ruhlarını kortarmak istiyorlar. Kısacası biz kaçakçıların ellerinde ticari mal gibiydik.

a-Göç ettikten sonra Türkiye'de ne gibi olumlu veya olumsuz durumlarla karşılaştınız?

a-Ekonomik olarak?

-İlk günlerde her şey zordu. Kiralık parası, yemek..... çalışmazsak yaşayamayız.

a-Sosyal olarak?

-bazı insanlar bize çok iyi davranıyorlar, bazıları da bizi ev kiralamak ve iş gibi konularda kullanıyorlar. Suriyeli halkın çok bahsettiği bir konudan bahsetmek istiyorum, okullardaki suriyeli çocuklar sıkıntı yaşıyorlar. Bazen derse katılma ve dili anlama konusunda sıkıntı yaşıyorlar. Böylece suriyeli öğrenci kendini faydasız görür ve psikolojik sıkıntılar nedeniyle okula gitmemeye karar veriyorlar.

a-Sağlık olarak?

- Muayene ve ilaçlarımız ücretsizdir. Ancak doktorun yanına gidince hastalığımızı anlatmadan reçete verip "gidebilirsiniz" diyor bazen.

a-Dil olarak?

-Benim bu konuda çok kusurum vardır. Öğrenemiyorum. Bu da bana kötü geliyor.

a-İş olarak?

-İlk geldiğimde merhametsiz bir şekilde düşük maaş karşılığında bir fabrikada 12 saat çalıştım. Tabi ki çalışma iznimiz olmadan çalışıyoruz. Yani sorulacak hakkımız yoktur. Kısacası durum çok kötü. Lakin Allah'a şükür olsun ki şu an bu dernekte çalışıyorum, rahatım.

a-Kimlik olarak?

-Kötü. Ben kimlik almak için 1 yıl bekledim.

a-Göçün ardından sosyal, sağlık ve psikoloji açısından ne tür destekler aldınız?

a-sosyal açısından?

-Bekar olduğum için başvuru hakkım yoktur.

a-sağlık açısından?

-Muyane ve ilaçlarımız bedava, çünkü geçici koruma kimliğimiz var. Çoğu zaman Suriyelilere özel sağlık ocaklarına giderim.

a-psikoloji açısından?

-İhtiyaç duymadım. Çok şükür.

a-Yaşadığımız ekonomik, sosyal, sağlık, dil, mesleki ve kişisel problemlerle nasıl başa çıktınız?

-Ekonomik olarak; Diploma sahibi olmama rağmen kerim bir hayat yaşamak için işçi olarak çalışmak zorunda kaldım.

- Sosyal olarak; Umarım ki anlaşmaya gayret göstermek her iki taraftan – Türkler ile Suriyeliler-- olmasıdır. Kimse ile işim yoktur.

- Dil olarak; Resmi dairelere gitmek istediğim zaman yanımda tercüman götürüyorum. Ancak genel olarak Suriyeli arkadaşlarla ilişki kurarım ve onların marketlerinden alışveriş yaparım.

- sağlık olarak; Dediğim gibi muayene ve ilaçlarımız bedava. Ancak genel olarak ben Suriyeli sağlık ocağına gitmeyi tercih ederim.

- İş olarak; şu anda dernekte çalışıyorum. Durumum iyidir Allah'a çok şükür.

-Kişisel olarak; Genel olarak ben pozitif bir insanım ve kavga etmeyi sevmeyen biriyim. Bunun için sıkıntı yoktur.

a- G sonrası yaşadığınız olumsuz durumların üstesinden gelme ya da baş etme noktasında daha farklı neler yapılabilir?

-Devlet tarafından birçok kolaylık sağlanabilir. Örneğin, geçici koruma kimliği konusu, hastanelerde tercüman atanması çünkü Arap hasta sayısı artmaktadır, Büyükler ve ocuklar Türkçe kurslarına gidip topluma uyum sağlamaları için Türkçe öğrenmeleri gerekmektedir.

a- şartlar normaleştiğinde Suriye'ye geri dönme konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

a-Geri dönmeyi düşünüyorsa (Sonda-1) Sizi oraya çeken, gitmenize neden olan durumlar nelerdir?

-Ben şimdilik dönemem. Çünkü birçok örgüt tarafından aranmaktayım.

a- Geri dönmemeyi düşünüyorsa (Sonda-2) Türkiye'de kalma, Suriye'ye geri dönmemenize neden olan durumlar nelerdir?

-Kalırım. Çünkü Türkiye kültürü bizim kültürümüze çok yakındır. Hatta toprak olarak yakındır. .

a- Geleceğe ilişkin hayalleriniz, beklentileriniz nelerdir?

-Türk vatandaşlığı almak benim birçok sıkıntımı giderir.

a- Konuyla ilgili farklı duygu ve düşünceleriniz varsa paylaşabilirsiniz?

-Suriye’de ailem yaşıyor. -Onların başına ne gelecek?- sorusu beni endişe içinde bırakıyor.ancak yalnız olsam bile güçlü olmalıyım.

a- Suriye'deyken, şok edici bir olay yaşadınız mı Bana en etkili pozisyonun ne olduğunu söyleyebilir misin?

-Oturdüğüm bölgede bir lokantanın karşısındaki kaldırımında 5 insan kellesi vardı. Lakin insanlar hiç bir şey yokmuş gibi yemeye devam ediyorlar. Kendime ‘bu insanları bu hale getiren nedir?’ diye sordum. Ama cevabı bulamadım.

Bir zamanlar lokantada otururken benden 5 km uzaklıkta bir füze düştü. Ancak ben o kadar korktum ki, sanki füze başım üzerine düşmüştü.

Bombalar sesleri bizi nice uykudan uyandırdı. Çok yorulduk.

Bir zamanlar Down –zihinsel sıkıntılı- sendromu olan bir çocuk vardı. Çocuğun önünde bir insanın kellesi kesildi ve yere düştü. Çocuk koşup elinden dürümü kelleye yedirmeye çalışıyordu.

a-Değerli bilgiler için teşekkür ediyorum

-Ben sana teşekkür ediyorum....

K.18

A -Sizin Cinsiyetiniz nedir ?

-Suriyeliyim, Bayanım. Konya’da yaşıyorum.

a-Kaç yaşındasınız?

-40 yaşındayım

a- Medeni haliniz nedir?

-Evliyim. 3 erkek çocuğum var.

a-Eğitim durumunuz nedir?

-Orta okulu bitirdim.

a-İş durumunuz nedir?

-Kuaför olarak çalışıyorum.

a- Gelir durumunuz ?

-Yaklaşık 1700 TL.

a- Türkiye'de kalma süreniz?

-3 yıldır Türkiye'deyim

a- Suriye'den Türkiye'ye göç etme nedeniniz nedir?

-İlk sebep, güvensizliktir. Elektrik yok, su yok. Evimiz bombalandı. Bir yerden bir yere göç ettik. Kendime ve çocuklarıma güvenliği arıyorken bir dükkan kiralayıp içine ailemle birlikte oturduk. Açlıktan çok zorluk çektik. Nice günler yardımla geçindik. Durumumuz Suriye'den çıkana kadar öyleydi.

a- Suriye'den ayrıldığınızda neler hissettiniz?

-Mutlu oldum. Rahat oldum. Çünkü cehennemden kurtulmuş gibiydik. Bombardımandan dolayı her anda vücudumuzun bir parçasını kaybedebilirdik.

a- Göç ederken hangi olumlu veya olumsuz durumlarla karşılaştınız?

- Kaçakçılar bizden çok para alıp bizi sınırdan geçirmediler. 3 gün boyunca arabalarda uyuyorduk. Sıkılan kurşun sesleri bizi çok korkuttu. Lakin Allah'a şükür ki kurtulduk.

a-Göç ettikten sonra Türkiye'de ne gibi olumlu veya olumsuz durumlarla karşılaştınız?

a-Ekonomik olarak?

-Durumlar iyidir. Buradaki fiyatlar ile Suriye'deki fiyatların aynısı gibidir. Sadece kiralık ve faturalar pahalıdır.

a-Sosyal olarak?

-Türklerin davranmaları iyidir. Allah onlardan razı olsun. Bize hem maddi hem de manevi olarak yardım ettiler.

a-Sağlık olarak?

-Muayene ve ilaçlarımız ücretsizdir. Hastaneye gidince bize karşı iyi davranıyorlar –onlardan memnunum-.

a-Dil olarak?

-Çok az biliyorum. Öğrenemiyorum. Durum kötüdür.

a-İş olarak?

-Hiç sıkıntı olmadı. Her şey iyidir.

a-Kimlik olarak?

-Kimliği başvurduktan hemen sonra aldım.

a-Göçün ardından sosyal, sağlık ve psikoloji açısından ne tür destekler aldınız?

a-sosyal açısından?

-Gıda yardımı alıyoruz. Türk Kızılay kartına başvurduk ve onu aldık.

a-sağlık açısından?

-Muyane ve ilaçlarımız bedava, çünkü geçici koruma kimliğimiz var.

a-psikoloji açısından?

-Evet bu hizmetten de yararlandım.

a- Yaşadığınız ekonomik, sosyal, sağlık, dil, mesleki ve kişisel problemlerle nasıl başa çıktınız?

-Ekonomik olarak; Ben, kocam ve bazen oğlum hepimiz çalışıyoruz. İyi bir hayat yaşıyoruz –çok şükür-.

- Sosyal olarak; Onlara uyum sağlıyorum. Onları seviyorum.

- Dil olarak; Bazen gittiğim yerlerde tercüman bulunuyor, bazen de yanımda tercüman götürüyorum.

- sağlık olarak; Dediğim gibi muayene ve ilaçlarımız bedava.

- İş olarak; Çalışıyoruz işte. Durum iyidir.

-Kişisel olarak; Yok olmadı.

a- Göç sonrası yaşadığınız olumsuz durumların üstesinden gelme ya da baş etme noktasında daha farklı neler yapılabilir?

-Vakti olan insanlar kurslara gidip Türkçe öğrenmeli. Çünkü bu şekilde topluma daha çok uyum sağlayabilir. Ekonomik olarak da sürekli iş aramalıyız. Para sahipleri küçük dükkan gibi projeler açabilirler.

a- Şartlar normalleştiğinde Suriye'ye geri dönme konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

a-Geri dönmeyi düşünüyorsa (Sonda-1) Sizi oraya çeken, gitmenize neden olan durumlar nelerdir?

-Hayır, dönmem.

a- Geri dönmemeyi düşünüyorsa (Sonda-2) Türkiye'de kalma, Suriye'ye geri dönmemenize neden olan durumlar nelerdir?

-Evet, kalırım. Türkiye'de güvenlik, rahatlık ve her şey mevcuttur. Türkiye bizi kendi annemiz gibi kucakladı.

a- Geleceğe ilişkin hayalleriniz, beklentileriniz nelerdir?

-Allah herkese rahatlık versin. Umarım ki vatandaşlık alıp burada ömür boyu kalırım.

a- Konuyla ilgili farklı duygu ve düşünceleriniz varsa paylaşabilirsiniz?

-Yok.

a- Suriye'deyken, şok edici bir olay yaşadınız mı Bana en etkili pozisyonun ne olduğunu söyleyebilir misin?

-Evet. Ablam evlendikten 20 yıl sonra bir çocuğu oldu. Çocuk 9 yaşındaydı. Ekmek almak için evden çıkınca bir uçak geldi ve mahalleyi bombaladı. Çocuk o günde öldü. Onun için çok üzüldük. Hatta ablam delirdi.

a-Değerli bilgiler için teşekkür ediyorum

-Ben sana teşekkür ediyorum....